10/200
■ Octombrie 2019
■ Anul XVI

Cafeneaua literară

Cafeneaua 200 - număr aniversar

supliment ARTE POETICE

Ancheta «Cafenelei literare»:

Poezia canonică românească

Întâlnire cu credința

Poetul, criticul și eseistul Paul Aretzu a susținut marți, 24 septembrie, la Centrul Cultural Pitești, conferința *Despre poezia religioasă*, o complexă și aprofundată incursiune în spiritul religios care folosește ca modalitate de exprimare poezia. Un bun prilej de a prezenta poezia religioasă mai mult din perspectiva creștin-ortodoxă, decât din cea estetică, deși poezia este în primul rând o creație estetică și, ca atare, ea se cere judecată (interpretată și evaluată) în temeiul unor principii specific poetice, care firește că sunt principiile de valoare ale poeziei, în general, și nu doar ale poeziei religioase.

Întâlnirea cu Paul Aretzu a avut loc în cadrul conferințelor organizate de Consiliul Local Pitești și Primăria Pitești, prin Centrul Cultural Pitești.

Paul Aretzu a fost prezentat de poeții Virgil Diaconu și Denisa Popescu. Despre modul în care înțeleg și primesc poezia religioasă au mai vorbit poetul și criticul Lucian Costache și poetul Dan Drăgoi.

În urma întâlnirii cu Paul Aretzu am rămas nu numai cu substanțialul eseu critic despre poezia religioasă (publicat în paginile următoare ale revistei), ci și cu impresia deosebită pe care a lăsat-o personalitatea, plină de curățenie întru cele morale și duhovnicești, a autorului. O personalitate deschisă dialogului, înțelegerii și îndreptățirii tuturor credințelor religioase care îl caută cu adevărat pe Domnul. Personal, am avut sentimentul că mă curăț de păcate... Cu siguranță, dacă credința noastră ar fi autentică, iar nu de ochii lumii și contrabalansată de goana după câștiguri materiale, mai mult ori mai puțin licite, de goana după măriri și recunoașteri pe care, de cele mai multe ori, vai!, nu le merităm, lumea ar fi mai bună.

V. DIACONU

Scriitorul basarabean Dumitru Crudu la Conacul Golești

Timp de trei zile (12-14 august), Muzeul Golești a găzduit *Atelierele de scriere creativă* susţinute de scriitorul basarabean Dumitru Crudu.

Atelierele sale urmăresc să stimuleze în rândul tinerilor crearea de noi limbaje artistice şi posibilităţi creative diverse, inspirate de anumite tehnici de exersare a scrisului.

Ultima zi a fost dedicată poeziei (şi literaturii în general). Într-o atmosferă rural-boierească, pe care Conacul Goleştilor şi gazdele sale primitoare o oferă cu generozitate, un grup de poeţi ai Piteştiului (Virgil Diaconu, Liliana Rus şi Nicoleta Popa, iniţiatoarea acestui eveniment) s-a alăturat scriitorului Dumitru Crudu. Discuţiile au fost destinse, sincere, pline de frenezie şi s-au îndreptat mai ales către poezia/literatura de azi şi către revitalizarea ei estetică. La final, poeţii invitaţi au citit din recentele lor creaţii, iar Dumitru Crudu câteva pagini din noul său roman, „Ziua de naştere a lui Mihai Mihailovici”, apărut anul acesta la Editura Humanitas.

Liliana RUS

Cafeneaua literară 200

Cafeneaua literară a ajuns, în acest octombrie ruginiu (2019), la numărul 200, după aproape 17 ani de apariție lunară neîntreruptă.

Primul număr al revistei a apărut la Pitești, în ianuarie 2003, la inițiativa directorului ei, a redacției revistei și a unui număr relativ mare de scriitori și oameni de cultură din Pitești și Curtea de Argeș.

Revista este editată și finanțată de Centrul Cultural Pitești, prin Consiliul Local Pitești și Primăria Municipiului Pitești.

Redăm, mai jos, doar câteva dintre felicitările pe care le-am primit de la scriitori din toată țara. (**Redacția**)

GHEORGHE GRIGURCU

Virgil Diaconu este pentru mine, întâi de toate, sufletul revistei *Cafeneaua literară*. L-am cunoscut prin intermediul acestei publicaţii piteştene care mi-a atras atenţia prin ţinuta sa dezinhibată, de hărţuire a unor prejudecăţi, confirmând un fenomen mai general, cel al emancipării unor periodice ale provinciei noastre. Înainte de ‘89, gesturile, de cele mai multe ori doar nuanţele de insubordonare (politică sau pur literară), se concentrau în presa centrală, celor „din teritoriu" revenindu-le rolul unor simple cutii de rezonanţă ale opiniilor adăpostite în paginile acesteia. Excepţiile, puţine, subliniază regula (aş menţiona „poezia de notaţie" a *Stelei* clujene, în anii ‘50, şi disocierea „anticălinesciană" a cerchiştilor în *Familia* orădeană, în deceniul următor, care a culminat cu publicarea de către subsemnatul a unui faimos Plan al unei istorii literare în pregătire, sub semnătura lui I. Negoiţescu).

În ultimii ani, situaţia s-a schimbat considerabil. Câteva dintre revistele ce apar în provincie au ajuns să promoveze un spirit polemic susţinut, străin, să precizăm, de localismele înfeudate nu o dată veleitarilor, beneficiind de un orizont satisfăcător al ideilor generale, de o atmosferă de cultură autentică. Alături de *Tribuna* din Cluj, de *Timpul* din Iaşi, de *Litere* din Târgovişte etc., *Cafeneaua literară* aduce un suflu proaspăt, o eliberare de sub eticheta propoziţiilor acreditate undeva „sus", a clişeelor în care acestea se transformă inevitabil, în absenţa unei libertăţi de opinie necesare spiritului critic.

Aşadar, Virgil Diaconu girează un periodic situat pe cursul novator al publicisticii lipsite de preconcepţii, ce încearcă a se întemeia pe propria sa conştiinţă.

*Din eseul *Eros şi polemică*

Prof. ALI-IZI BUCUR

Pentru că și-a propus ca obiectiv exclusiv literatura de calitate, „Cafeneaua literară", editată de Centrul Cultural Pitești, este una dintre cele mai apreciate reviste elitiste care se adresează literaţilor și cunoscătorilor!

Este atât de apreciată, încât un grup din Vaslui a născocit un site pseudo-literar, „împrumutând" atât sigla, cât și titlul prestigioasei reviste! Cum nu am calitatea de a-i acuza pe vasluieni de fraudă sau rea-voință, nu-mi rămâne decât să cred că „împrumutul" se datorează unei prea adânci prețuiri a „Cafenelei literare" piteștene.

Altfel, la număr aniversar, urez revistei, realizatorilor și neobositului ei creator și director - poetul Virgil Diaconu - viață lungă, cititori constanți și poate... obținerea egidei Uniunii Scriitorilor din România!

PAUL ARETZU

Trecerea în revistă a unei reviste

Poetul Virgil Diaconu publică, de 16 ani, cu o perseverență remarcabilă, o revistă ajunsă, azi, la numărul 200. A reunit, astfel, în 200 de luni, sub forma ordonată a timpului transformat în profitul lecturii, nume dintre cele mai prestigioase de autori, texte importante, precum și dăruire, muncă, talent, inteligență, fantezie. Este o revistă cu un profil aparte, distingându-se net de omoloagele ei.

De ce *Cafeneaua literară*? Pentru că, prin spiritul creatorului ei, un insurgent, intransigent față de compromisuri, un literat îndrăzneț, cafeneaua este un loc al dezbaterii dezinhibate, al fanteziei și al lucidității, dar și al sincerității, al unei atmosfere de comunicare, paradoxal, și polemice, și prietenoase. Cafeneaua este spațiul în care se petrece transmutația gândirii.

Revista este una dinamică, evoluând prin diversitate, implicând atât potențialul locului, care este generos, cât și colaboratori din alte zone geografice. Sunt acoperite, prin rubrici consecvente, toate genurile literare, oferindu-se informații în detaliu și despre viața laborioasă a Centrului Cultural piteștean, și sunt abordate, datorită temperamentului directorului ei (dar și a omogenității colectivului de redacție), evenimente de strictă actualitate și de interes acut ale vieții literare românești. Nu trebuie omis faptul că eseul este precumpănitor în sumarul revistei, conținând și o componentă religioasă. De asemenea, sunt prezente traduceri de o mare varietate.

Aspectul grafic, deloc neglijat, o face să fie una dintre cele mai elegante din țară, asumând ideea sincretismului literatură – artă plastică.

Cafeneaua literară este o revistă vie, deosebit de interesantă, ancorată sensibil în schimbul de idei durabile. Îi dorim continuitate, existență cât mai lungă (să adauge încă un zero la sfârșitul numărului aparițiilor), menținerea unei valori ridicate, în slujba limbii și a literaturii noastre.

ADRIAN DINU RACHIERU

La „bicentenar", doresc revistei *Cafeneaua literară* viață lungă! Să rămână tânără și neliniștită, înviorând peisajul, să adune colaboratori de soi și să-și păstreze nervul polemic (iritând, poate, *establishment*-ul literar).

Sănătate echipei și păstorului ei, poetul Virgil Diaconu, în acest test de anduranță!

Vivat, crescat, floreat!

VALERIA MANTA TĂICUȚU

La aniversară

Că există în peisajul literar românesc o revistă numită „Cafeneaua literară" am aflat prin 2005, de la regretatul Marius Tupan, care era la curent cu toate evenimentele – multe dintre ele, fericite – petrecute la noi. „Cafeneaua" era foarte tânără pe atunci, avea vreo doi anișori, dar îi dăduseră bine dințișorii și știa să sfâșie, așa cum știe și acum, ca să-și facă dușmani printre prădătorii de texte, printre veleitari, oportuniști și grafomani. Nu atât partea de frondă și faptul că umblă după adevărul gol-goluț m-au atras la această revistă, cât aceea că a știut să adune laolaltă voci dintre cele mai diverse, condeie imbatabile (cum ar fi cel al lui Gheorghe Grigurcu, dacă ar fi să dau numai un exemplu), creatori de frumos mai mult decât stimabili și o echipă redacțională pricepută și loială.

Au existat cârcotași nemulțumiți că în orașul Pitești apar două reviste importante: la câtă nevoie de cultură avem, ce înseamnă de fapt două reviste într-un oraș mare și bogat? Fix o picătură de rouă într-un ocean, ca să preiau un truism. Când vom avea cu adevărat prea multe reviste, prea multe cărți, prea multe școli bune, prea multe spitale ș.a.m.d., înseamnă că am intrat în ceasul izbăvirii. Care ceas, iertat să-mi fie scepticismul de moment, e încă departe. Până atunci, să apreciem, să susținem și să promovăm ceea ce avem. Și avem, printre altele, o revistă curajoasă, bine făcută, care nu

inventează literatura, ci o promovează constant şi fără *parti-pris*-uri.

„Cafeneaua literară" a ajuns cu bine la 200 de numere: îi urez încă pe atâtea și încă pe atâtea, în buna tradiție a celor înfăptuite cu trudă și talent „pe Argeş în gios/ Pe un mal frumos"...

DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

La vârsta adolescentelor în floare

Cum au trecut 200 de luni! Ca nouri lungi pe șesuri. Așadar, *Cafeneaua literară,* megieșa noastră, a *Argeș*-ului, a împlinit frumoasa vârstă de 200 de luni, vârsta adolescentelor în floare. Titlul revistei te duce cu gândul la boemă, la joacă, la facil. E o aparență. Eleganta revistă de la Pitești este una serioasă, de atitudine, uneori aricioasă, subiectivă, înțepătoare, cum îi șade bine unei publicații vii. Îi dorim să ajungă tinerește la numărul 1000 (una mie, cu trei zerouri!).

AURELIU GOCI

Cafeneaua

Ceea ce a reuşit această revistă este o adevărată performanţă, iar meritul principal aparţine d-lui Virgil Diaconu, care a avut bunul gust şi orientarea necesară ca să editeze o publicaţie echilibrată, interesantă inclusiv prin păstrarea specificului local. În felul acesta a atins performanţa de a ajunge la o audienţă naţională.

Cafeneaua literară a păstrat, prin titlu, caracterul colocvial, atât de potenţare a punctelor de vedere, cât şi de ilustrare a opiniilor şi opţiunilor personalizate. Munca discretă şi profesionistă a d-lui Virgil Diaconu îmi dă încrederea că peste o vreme vom saluta şi numărul 500 al revistei.

Să fim sănătoşi şi creativi până atunci şi să ne păstrăm încrederea că dl Diaconu nu-şi va epuiza entuziasmul şi buna orientare în contextul literar actual, demoralizat de textualişti!

Cu cele mai bune gânduri...

P.S. Urările concluzive propun integritate fără rigiditate, bună credinţă şi maximă conştiinţă!

NICOLAE SILADE

Țin minte că, pe vremuri, ne petreceam timpul (tinerețea) mai cu seamă prin cafenele, pe care le „făceam" literare, și, cu o cafea la nisip în față, răsfoiam revistele, ne citeam unii altora propriile creații, ne dădeam cu părerea despre noile apariții editoriale, ne certam pe teme literare, filosofice sau ne împăcam în mitologii, religii, aveam o mulțime de idei și inițiative, dintre care viabilă s-a dovedit și a rămas doar „școala de poezie". Nu ne scăpa nimic din viața literară de atunci, care, deși era mai mult politică decât literară, ne atrăgea ca un magnet. Iar dacă astăzi eu mai țin minte acele vremuri, iar cei care mai sunt în viață (din ce în ce mai puțini) își mai amintesc și ei, peste o sută de ani cine va mai ști ce a fost în orașul tinereților noastre? Nostalgia efervescenței culturale din acea vreme se risipește însă de fiecare dată când primesc de la Pitești, de la Virgil Diaconu, revista „Cafeneaua literară", tipărită, în care cred că ne regăsim cu toții, cei de atunci și cei de acum, cei aspiranți la glorie literară și cei deja consacrați, fiecare cu dilemele sale în ceea ce privește rostul literaturii într-o lume care nu mai prețuiește niciun fel de valori... Există, însă, o valoare de neprețuit, care nu poate fi disprețuită – dăruirea de sine. Iar Virgil Diaconu știe asta și cred că se întreabă deja, acum când a tipărit numărul 200 al „Cafenelei literare", cine va edita numărul 2.000. Eu, unul, sunt convins că va fi un literat cel puțin de valoarea domniei sale.

ALEXANDRU JURCAN

Cafeneaua durabilă

L-am cunoscut pe Virgil Diaconu la o şedinţă cu scriitorii. Apoi mi-a scris Florian Stanciu (redactor la revistă). Din 2005 sunt găzduit în paginile revistei cu articole, proze, poeme. Am realizat şi câteva traduceri din franceză, de care avea nevoie imperioasă Virgil la un moment dat.

Am admirat mereu formatul revistei, grija pentru estetic, apoi anchetele, artele poetice, traducerile. Ambiţie, cutezanţă, curaj maxim în punctarea temperaturii literare, durabilitate. În fiecare lună poştaşul îmi aduce revista proaspătă.

Virgil Diaconu e ambiţios şi neobosit, scriind şi poeme în care dragostea are „unghii albastre", năvălind în fiecare dimineaţă în mansarda plină de cărţi, unde găseşte „o lacrimă care s-a oprit în cădere pentru mine". Îi doresc revistei viaţă lungă şi să rămână cu acelaşi format elegant, îmbietor, cu caractere ce respiră sub ochii cititorilor!

MIHAIL SOARE

Numerologie diac(r)onică

Fără să fiu vreun adept al numerologiei ori al altor găselnițe horoscopice de care geme soțietatea asta fără prințipuri, m-am trezit căscând altcumva ochii deunăzi, când mi-a picat în mână numărul 9/199, din luna a 9-a a lui 2019, al revistei „Cafeneaua literară". Numerele, cu tainicele lor semnificații au fascinat dintotdeauna inteligheția poporului planetar (dar și prostimea), de la grecii antici și caldeenii cei în toate scormonitori, până la prompterițele timpurilor actuale, fără de care nu se poate începe, nu-i așa?, o nouă zi.

Firește că o revistă literară, oricare ar fi ea, are o implicită doză de magie, dibuibilă cu ușurință doar breslașilor dedicați, sclavi pe vecie ai cuvântului înnobilat de harul domniilor lor. Carevasăzică, revista noastră (pot zice a noastră, atâta vreme cât am mai publicat și eu în ea, atâta vreme cât apare în Argeș) are, făcând un calcul aparent simplu cu creionul (dar cine mai face, așa, calcule?), șaisprezece ani de când apare lună de lună, fără vreo abatere, punctualitatea asta neobișnuită la noi ducându-te cu gândul înspre națiile ronțăitoare de orez, cu ochi pieziși. Însă nu punctualitatea este atuul acestei publicații din provincie, dar cu anvergură națională, prin numele publicate, ci excepționala calitate a textelor și acuratețea grafică, revista având și la acest capitol un standard ridicat, departe de preocupările altora, deloc interesați de aspectul extra-literar.

Nume importante ale literaturii române semnează frecvent în paginile *Cafenelei*, iar când spun importante mă refer (și) la recunoașterea de care s-au bucurat, însă și alți mânuitori ai plaivazului, poate cel puțin la fel de importanți, dacă vorbim de valoarea lor, omiși pe nedrept altundeva, publică aici texte de genuri diferite, îmbogățind-o. Promovând scriitori aflați la începutul activității lor creatoare, dar talentați, nebăgați în seamă de *foile* cu ifose, revista de față își împlinește poate cea mai de soi menire, restul lumii considerând necesar a-i publica, mereu și mereu, până la (ne)uitare, pe aceiași icsulești multieditați și multipremiați.

Un venerabil critic mă dojenea, după lectura volumului meu de eseuri, „Inflexiuni", că prea scriu encomiastic despre prieteni. „Deh", era să-i zic, dar m-am mulțumit să-i zâmbesc, „așa sunt eu, defect, căutând prietenie și acolo unde alții n-ar găsi-o, printre rânjete și mârâituri". Pentru mine Virgil Diaconu (am socotit a fi de prisos să-i pomenesc numele până acum, biografia sa confundându-se până la un punct cu cea a „Cafenelei literare") este prieten (mai că-mi vine, habar n-am de ce, să-i zic ca-n Sadoveanu, *prietin*), postură al naibii de onorantă, mai ales că sus numitul e privit ca fiind un incomod, de felul său. Astfel că în logica celor spuse anterior, nici „Cafeneaua literară" nu le e comodă tuturor, uitându-ne, mai ales, la anchetele apărute aici, detașându-se prin obiectivitate și nerv cea care se derulează acum, privitoare la lista deja celebră a canonicilor poeziei românești.

Cultura nu vinde, asta o știe orice proprietar de șaormerie, iar capitalismul (mă rog, pseudo-capitalismul în cazul nostru) înseamnă, înainte de toate, profit. Astfel că longevitatea „Cafenelei literare" în aceste vremuri este cu atât mai demnă de laudă, meritele fiind deopotrivă ale celor care o susțin financiar și ale celor care, cu har și patimă, o scriu. Revista a devenit, de bună seamă, un reper, și n-o spune numai subsemnatul, iar asta îmi aduce aminte de vorbele

lui Titulescu: „Și chiar de nu voi fi un far, ci o candelă, ajunge. Și chiar de nu voi fi nici candelă, tot ajunge, fiindcă m-am străduit să aprind lumina.”

DANIELA VARVARA

E un sentiment plăcut de împărtășire întru gândire și simțire să îți întâlnești prieteni - mai vechi sau mai noi - într-o cafenea. Cu atât mai mult cu cât ea este una literară, adică destinată slujitorilor cuvântului. Deci mulțumesc pentru acest prilej dăruit în ultimii 2-3 ani directorului și redacției revistei ajunse la numărul aniversar 200!

16 ani de apariție lunară neîntreruptă înseamnă ceva. Înseamnă că cineva se luptă pentru supraviețuirea publicației, că aceasta are cititori și simpatizanți. Iar că un însemnat critic al zilelor noastre – și îl numesc aici pe Gheorghe Grigurcu – are o rubrică permanentă în deschiderea ei iarăși spune ceva. De bine!

Editată într-un format plăcut, lizibil, A4, cu o copertă color pe care sunt imprimate fotografii ale unor opere de artă din diferite domenii și timpuri, *Cafeneaua literară*, membră a APLER și ARPE, oferă lectorului fragmente literare de azi, dar și de altădată, deseori fără a se intersecta cu alte reviste de gen în alegerea autorilor publicați. Marginali sau „vechi”, mai puțin traduși sau, dimpotrivă, foarte cunoscuți, locali sau universali, scriitorii și cărțile se întâlnesc în același spațiu cu variate articole, polemici, dezbateri, anchete, știri din arena culturală și mai ales din zona literară. Urez multe numere acestei reviste, sănătate și viață frumoasă redactorilor, colaboratorilor și cititorilor săi!

LUCIAN BURERIU

La mulți ani, *Cafeneaua literară*!

Puține reviste scriitoricești din țară au reușit să se mențină atâta timp, cu un moral ridicat și o deosebită aură culturală, precum *Cafeneaua literară*. Publicația din Pitești a devenit una cu caracter național, depășind interesul local, pe care și-l păstrează cu sfințenie alte gazete din orașe importante ale țării. Desigur, contează spiritul deschiderii către contextul românesc și deplina înțelegere a momentelor pe care le traversăm, contează caracterul omului care și-a luat asupră-și această răspundere cu care traversează vremuri grele. Cele mai multe reviste literare, de pe lângă Uniunea Scriitorilor sau chiar ale ei, se închid în cercul lor...

Har Domnului, *Cafeneaua literară* este chiar o revistă națională pentru faptul că inimosul ei director, poetul de excepție și excepționalul teoretician și critic literar Virgil Diaconu, sprijinit de un colectiv la fel de conștient de menirea sa, coopteazã scriitori din toată țara! Domnul Diaconu chiar ne caută. Pe mine m-a găsit într-o postare singuratică, pe un blog provincial (nici măcar nu locuiesc în Capitală). Mi-a cerut un articol care i s-a părut interesant și o contribuție la ancheta, i-aș spune, formidabilă, despre deja celebra „listă” a celor o sută de poeți canonici români. Au răspuns critici și scriitori din toată țara și am fost foarte plăcut impresionat de profunzimea și bogăția ideatică a colegilor noștri și a poetului Virgil Diaconu.

Prin revista care-și aniversează cei 16 ani de apariție neîntreruptă, cu seriozitatea abordării problemelor actuale ale creației literare, am simțit că suntem o comunitate gânditoare, că nu suntem singuri și părăsiți de un grupuscul de „maeștri” care se publică între ei și se întrec în laude la adresa șefilor. Frumoasa revistă piteșteană își tratează colaboratorii în mod democratic și omenesc, probabil fiind unica de acest fel din țară. Vă rog să constatați că alte reviste nu-și postează pe internet numărul curent, lăsând să treacă mult timp de la apariția pe piață și arhivarea în pdf. Or, *Cafeneaua literară* ține pasul cu modernizarea mijloacelor de propagare a presei tocmai pentru a fi în pas cu o realitate imediată. Chiar acest fel de a aborda problemele scriitorilor și actualitatea lor va menține utilitatea revistei. Avem nevoie de această publicație sinceră și inteligentă, mai mult decât de revistele închise în mofturi și parade de false personalități.

DOINA BERCHINĂ
Realizator emisiuni culturale Radio - TV

Campari orange

Straniul personaj al celui mai recent roman semnat Doina Ruști (*Homeric*), cel care dobândește accidental o longevitate altfel nedorită, trăind printre mărunțeii locuitori ai unei urbe la nord de Dunăre, în Balcani, se plictisește la un moment dat să le urmărească zbaterile, vanitățile, haosul trăirilor și pasiunilor deșarte, în scurta lor viață numărând mai puțin de 100 de ani...

Sub impresia acestei lecturi, aflu că un număr dublu - 200 de apariții - prilejuiește Revistei *Cafeneaua literară*, de la Pitești, un moment festiv și probabil unul de bilanț. Cifra e mică, sau e mare?!? Cititorii, dar și poeții publicați aici ar trebui să ne spună.

Pe de altă parte, în ancheta revistei este dată lista celor 100 de poeți consacrați, botezată de USR, neinspirat, „canonică”. Ea, lista, stârnește în ultima vreme o aprinsă dezbatere despre utilitatea, valabilitatea și seriozitatea unui astfel de demers. Ceea ce m-a determinat să-l întreb pe directorul publicației câți poeți sunt în localitatea sa. Mi-a răspuns vag – Depinde... Ceea ce m-a determinat, apoi, să meditez puțin la ce mai înțelegem azi prin această etichetă.

Pe doi dintre ei îi știam deja. Un fost coleg de facultate, profesor de filozofie acolo, și Virgil Diaconu însuși, intervievat de mine cândva la Televiziunea Română și reîntâlnit acum, după mulți ani, pe facebook.

Ce înseamnă poezia autentică, arta autentică - iată ce îi preocupă pe editorii, redactorii, colaboratorii și cititorii acestei reviste literare. Ceea ce este în sine un fapt emoționant. România nefiind o țară ca acelea din America latină, unde poeții sunt invitați să-și citească versurile pe... stadioane! Surprinzător poate, dar nevoia de poezie continuă să existe. Ca și aceea de dragoste (care o naște), ca și aceea de confirmare, aplauze, notorietate, mai ales la menestreli. Număr de număr, publicația ale cărei coperți elegante, foarte expresive plastic, te incită la lectură, răspunde bine așteptărilor unui public sensibil la frumos, educat, iubitor de literatură. Dar acest lucru nu se poate face fără foarte multă dăruire, credință și pasiune.

Cele două sorbitoare de Campari orange de pe coperta numărului 199 al *Cafenelei literare* îmi spun că vom citi împreună și numărul 300 al revistei!

Tenacitatea cu care poetul Virgil Diaconu crede în menirea sa, trăinicia convingerilor sale, puterea de a-i atrage și pe alții sub vraja literaturii de calitate par o garanție.

Pentru mine, această descoperire este un fel de întoarcere în timp la clipa în care, tineri fiind, nu prea aveam îndoieli și nimic nu ni se părea greu sau imposibil.

MIHAI NICOLAE

Cafeneaua literară lansează numărul 200 al revistei. Aniversare, moment de bilanț sau cumpănă pentru viitorul apropiat? Poate câte puțin din fiecare... Revista (primul număr apărea în ianuarie 2003) a reușit să păstreze peste ani un aer de prospețime, ca o confirmare a înaltei prețuiri pentru actul de creație literară și a încrederii în vitalitatea culturii.

Politica editorială, așa cum o pune în pagini echipa redacțională, slujește un cult pentru faptele intelectuale. Scriitorii argeșeni găsesc aici un catalizator pentru creație, un îndemn pentru ca noi toți să respingem indiferența sau băltirea ternă. (În acest context, nu pot să nu evoc numele precursorilor Dinicu și Iordache Golescu, cărturari munteni care au ales timpuriu aceeași cale luminată). Eseurile filosofice publicate în paginile revistei de-a lungul timpului adaugă dimensiunea perenității, de natură să tempereze apelul - prea des folosit uneori - la superficialitatea cotidianului, a faptului divers insignifiant.

Sa urăm revistei, așa cum îi spunem unui prieten prețuit: La mulți ani!

Tolerant față de tot ce ar putea fi

■ Abstragerea intimă a ființei eterate a copilului, străin de complexitățile, tensiunile, tentațiile lumii, se asociază cu imaginea unei divinități concrete, cu chip uman, cea prin care prima oară copilul ia cunoștință de aceasta. În schimb, evoluția ființei pe traseul său către maturitate, cuprinzînd o confruntare cu nenumăratele fețe ale realului, se asociază cu o accepție a divinității abstractizată.

■ Nedreapta, aș zice, etimologie a epitetului cinic (derivă din grecescul *kunos*, cîine).

■ Efect fără cauză? Te-ai reținut ieri de la săvîrșirea unui fapt pe care l-ai fi putut socoti indign, și azi ai starea tulbure a unui păcătos.

■ „Totul trebuie să fie cît mai simplu cu putință, dar nu mai simplu de atît" (Einstein).

■ Cum reacționezi dacă te pomenești imitat (în scris, în opinii, în comportament)? A. E.: „Mă simt ca și cum eu însumi aș fi într-o condiție de maimuțoi. Pînă și în cele sufletești ne contaminăm lesne".

■ „Germanii iubesc femeile cum iubesc cîrnații sau catastrofele, după cum sunt tehnicieni sau intelectuali. Francezii iubesc pentru că le place să vorbească frumos despre iubire. Elvețienii iubesc cu sau fără un sentiment de vinovăție. La Viena vezi cupluri ce știu să fie amuzante și totodată serbede. În Italia... În schimb, iubirea ungurească te va purta într-un indescriptibil vălmășag de sentimentalism și pasiune, ăsta e miracolul său. Dacă-ți lipsește simțul muzicii, mai poți spera să scapi teafăr. Dacă nu... aproape că te-aș pizmui. Cine pleacă în Ungaria fără talisman, dacă are inimă, nu se mai întoarce" (Denis de Rougemont).

■ Amintirea: un gaj al eternității ființei.

■ Satisfacția se poate epuiza rapid. Suferința morală, marea suferință e în schimb un țesut sîngerînd care n-are sfîrșit, intrînd în perspectiva de sine nelimitată a ființei. A o avea nu înseamnă cumva a-ți putea întrezări propria natură eternă?

■ „Visul e sufletul sufletului" (Blaga).

■ Revăzute, străzile pe care le străbăteam odinioară mi se par mai înguste, piețele mai mici, odăile mai strîmte, aidoma unor veșminte care au intrat la apă. Timpul pare a se economisi pe sine.

■ „Companiile producătoare de mîncare, haine și accesorii pentru cîini sunt într-o continuă căutare de fotomodele. Un cățel care e dorit în campaniile publicitare este Bodhi, din rasa shiba inu. El e plătit cu 15.000 de dolari pe lună. Datorită lui Bodhi, proprietarii lui au renunțat la slujbă și au deschis o fabrică de făcut haine pentru cățeі care are un succes enorm" (**Click**, 2019).

■ Marile repere ale existenței, iubirea, încrederea, moartea, credința, fie se transfigurează, dobîndind o aură a tangenței lor divine, fie capătă o concretețe elementară, aidoma unor unelte ale trudei noastre zilnice, cu sprijinul cărora supraviețuim. Frecvent, cele două fenomene sunt alternative, în funcție de meteorologia psihică a zilelor, orelor, clipelor noastre.

■ Termenul genocid a fost introdus de polonezul Raphael Lenkin.

■ „Pe drept cuvînt, filosofia are de-a face cu omul în existența sa interioară, și prin urmare trebuie să cunoască totul din punctul de vedere al omului. Sensul existenței nu ne este dat nici de lucruri, nici de obiectele care ni se oferă, căci este omogen cu subiectul cunoscător și rezidă în existență. De aceea cunoașterea *sensului* este străină raționalizării, în calitatea ei de a produce obiecte: ea emană din străfundul ființei și participă la existență. Din nefericire, ființa decăzută este redată obiectivării, care-i închide accesul la existență, și de acum înainte existența i se descoperă nu de sus, ci de jos, sub forma foamei, economicului, ca la Marx, a libidoului, a dorinței sexuale, ca la Freud, a *grijii* și a spaimei la Heidegger, în loc să se manifeste de sus, ca spirit. Astfel, întrucît cunoașterea este imaterială prin însăși esența sa, nu există enigmă mai mare a cunoașterii decît posibilitatea ca ea să perceapă materialitatea lucrurilor și obiectelor" (N. Berdiaev).

■ Scriptor. Nădăjduiește să poată aborda un inomabil care se păstrează ca inomabil, dăruindu-i doar numele său.

■ Harul scriptic ne îngăduie ca în spațiul său să neutralizăm Răul, fixîndu-l expresiv. Un soi de exorcizare estetică.

■ Un lingușitor se automutilează moralmente, interzicîndu-și elogiul în principiu. Sub pana sa, *orice* elogiu pare nesincer.

■ Teroarea originalității: „Căutarea locului perfect pentru *selfie* a ucis 259 de persoane între 2011 și 2017, arată un studiu din 2018. Cercetătorii susțin că numărul real de decese «*selfie*» ar putea fi mult mai mare, potrivit BBC. Cercetătorii de la Biblioteca Națională de Medicină

a Statelor Unite recomandă ca «zonele *no selfie*» să fie introduse în categoria locurilor periculoase, pentru a reduce numărul deceselor. Acestea includ vîrfurile munților, clădirile înalte şi lacurile, unde au avut loc multe dintre decese” (**Dilema veche**, 2018).

■ „Ființa cel mai greu de suportat care ne poate ieşi în cale este un imbecil mulțumit de sine însuşi” (Monseniorul Ghika).

■ Un vis delicat cum o provocatoare subliniere a realului.

■ Neîntîmplatul, un posibil talisman al sufletului.

■ Tolerant față de tot ce ar putea fi, recalcitrant față de tot ce n-ar putea fi. A. E.: „Om cu picioarele pe pămînt, ce mai încoace-încolo!”.

■ „Studenții de la Universitatea de Arte din Berthoud, Elveția, au făcut un experiment puțin obişnuit cu brînza Emmentaler. Începînd cu luna septembrie 2018 şi pînă la data de 14 martie 2019, mai multe role de brînză au fost «răsfățate» cu muzică. Bucățile au ascultat piesele rock ale trupei Led Zeppelin, hituri hip-hop, ritmuri techno, arii cîntate de coruri şi partituri de Mozart, precum «Flautul fermecat». Un juriu de experți a gustat brînza la 14 martie. Rezultatul a surprins pe toată lumea: brînza melomană e mult mai gustoasă decît cea normală, iar brînza care a ascultat hip-hop a fost desemnată campioana gustului” (**Click**, 2019).

■ 27 ianuarie 2018. A. E.: „L-am urmărit pe Breban la un post tv., cînd, aflîndu-se alături de «prietenul Eugen» Simion, indisociabil se pare de d-sa, l-a pomenit şi pe «prietenul meu Cioran». Tu ai putea să spui de pildă «prietenul meu Blaga»?”. Mă tem că nu. Prilej cu care mi-am amintit un alt moment marca Breban. Mă aflam la Cluj, la o adunare scriitoricească. Prozatorul se afla la masa „prezidiului”. Ei bine, cînd, peste cîteva clipe, s-a aşezat acolo şi Andrei Marga, fost şi viitor ministru, autorul **Animalelor bolnave** s-a grăbit a-şi schimba locul, spre a se afla alături de acesta. Semn ambiguu, putînd fi deopotrivă de curtoazie ori de iactanță.

■ Tinerețea: „Un fel de a te înşela care se schimbă, destul de iute, într-un fel de a nu mai putea nici să te înşeli” (Valéry).

■ Zi însorită de ianuarie. Clădire veche, de curînd renovată. La parter, odăi de magazin pustii, în singurătatea cărora se dorlotează amurgul. Un amurg ce pare a nu le mai părăsi niciodată.

■ „Timp de zece milioane de ani pisicile au dus vieți solitare, vînînd şi intrînd în concurență pentru hrană. Nu aveau nevoie să «vorbească». Dar lucrurile s-au schimbat acum 10.000 de ani. Oamenii au încetat să mai fie vînători-culegători şi au început să cultive grîne. Rezervele lor de grîne au atras şoarecii, iar şoarecii au atras pisicile. În curînd, în aceste locuri au ajuns să trăiască multe pisici. Şi, ca să se înțeleagă fără să se sfîşie una pe alta cu ghearele, animalele pînă atunci singuratice trebuiau să comunice. Numai că habar n-aveau cum! Pisicile au învățat multe de atunci încoace. Au elaborat anumite semnale, ca să-şi spună una alteia (şi nouă) ce au în minte şi ce simt. Şi multe dintre aceste semnale sunt făcute cu coada. Coada unei pisici are 28 de oase şi reprezintă o treime din coloana ei vertebrală. Natura a proiectat-o ca o contragreutate care să ajute animalul să sară, să dea colțul cînd aleargă repede şi să-şi țină echilibrul cînd merge pe ramurile foarte subțiri ale copacilor. Astăzi însă cozile servesc şi drept barometru al stărilor de spirit pisiceşti” (Aline Alexander Newman, Gari Weitsman).

■ Herodot numea pisicile *ailuroi* – „cele care flutură din coadă”.

■ 1 februarie 2018. A. E.: „Azi-dimineața, pe la ora 6, am privit pe fereastră, din pat, un fenomen anunțat de astronomi cu cîteva zile înainte. O lună de-o strălucire nefirească, solară, aidoma unei ființe încărcate cu trăsăturile celuilalt sex. Cum ar veni, o lună hermafrodită”.

■ Să reprezinte răutatea, după cum au afirmat unii psihologi, corectarea unui complex, un mijloc al defensivei unui dat patologic? Dar X e un ins bine legat, radiind de sănătate şi de-o bunăstare invidiabilă. Şi atunci?

■ În fața durerii, care e un episod al morții, stai cu sufletul nud, astfel cum trupurile celor de religie mozaică sunt înhumate fără veşminte.

■ „Creatoarea franceză Sylvie Facon a făcut o colecție întreagă de haine din cărți. Cea mai uimitoare este o fustă creată din paginile unor volume vechi. Facon a avut nevoie de 250 de ore ca să realizeze acest model cu totul excepțional. Stilista a creat chiar şi rochii de seară din cărți. Pentru fustă a folosit foile, şi pentru corset cotoarele cusute şi lipite cu ajutorul unor substanțe speciale. Prețurile creațiilor cu totul neobişnuite sunt cuprinse între 250 şi 2000 de euro” (**Click**, 2019).

■ Deprimant este gîndul că după trecerea marelui prag s-ar putea să uităm nu numai lucrurile aşa-zicînd importante ale vieții pe care am parcurs-o, ci şi celelalte, „fleacurile”, micile întîmplări, cancanurile, glumele, jocurile de cuvinte care ilustrau intermitent o copilărie continuă. O copilărie reprezentînd liantul vîrstelor, congruența lor subliminală sub semnul celei mai pure dintre ele. Să fi fost o reflexă adăstare paradiziacă? Sau doar o stîngace tergiversare a prăbuşirii în gol?

■ A. E.: „O concepție asupra vieții ți-o formezi prin contribuția altora, dar devine a ta, nu o dată, prin neîmplinire, regret, cădere. Posibil într-un chip mai elocvent a ta decît prin contrariul acestora”.

■ Conştiința neputinței nu e neapărat declin. Poate fi un factor salutar care te scapă de suferința unor eforturi sterile, îndemnîndu-te să le pui capăt. A. E.: „Cui pe cui se scoate”.

■ „Am fost rezistent şi rece, am fost punte, stăteam întins peste genune. De-o parte se aflau ancorate

vîrfurile picioarelor, de cealaltă mîinile, eram ferm împlîntat în lutul sfărîmicios... Stăteam așa și așteptam; trebuia să aștept. Nici o punte, odată construită, nu poate înceta să fie punte, fără a se dărîma...” (Kafka).

■ Senectute: începi să simți limita nu ca pe un impediment, ci ca pe un sprijin.

■ Misterul te poate întîmpina la fiecare pas. A-l percepe înseamnă a te percepe pe tine însuți în starea ta genuină, fără a-l conștientiza neapărat.

■ Senectute: timpul cum un patron năzuros care și-ar pune angajații în situația de-a îndeplini un cuantum de obligații neschimbat în intervale tot mai scurte.

■ „Conflict Armament Research a publicat lista țărilor din care provin armele confiscate de la forțele ISIS din Siria și Irak, în ultimii patru ani. Pe primele trei locuri se află China (43,5%), România (12,1%) și Rusia (9,6%). Hai, că suntem și noi undeva printre primii!” (**Dilema veche**, 2019).

■ Senectute. La această vîrstă, teama de-a începe ceva, ca și cum ar fi la mijloc dorința de-a te prezerva în vederea Marelui Început care este sfîrșitul.

■ Senectute. Timpul e tot mai grăbit. Te abandonează în drum asemenea unui vehicul care pleacă fără tine, dacă ai avut imprudența ca la o oprire să descinzi dintr-însul cîteva clipe.

■ A. E.: „Sănătatea: o speță de egoism acceptabilă fără crîcnire de întreaga suflare umană”.

■ „Părul cărunt și ochii plînși nu se pot ascunde” (proverb turcesc).

■ „S-ar putea ca marxismul și interpretarea materialistă a istoriei și culturii să fie ultima mare încercare a omului. Încercare – adică risc de a se pierde. Așa cum a riscat să se piardă, de atîtea ori, în preistorie. Așa cum riscă să dispară, fizic, astăzi, prin armele thermo-nucleare. A gîndi «materialist», marxist, înseamnă a renunța la vocația primordială a omului. Deci a dispărea ca om. Dar e bine că ispita și riscul acesta *există*. E bine ca omul să trăiască în conștiința iminenței dispariției lui ca om. Teamă = suferință inițiatică” (Mircea Eliade).

■ Ironia are două fețe. E contestare sastisită, refuz dezabuzat, dar și prospețime, ingeniozitate, acces la ficțiune. Dispoziții contrare aflate într-un singur act expresiv. Perpetuul său succes: rezultat al acestei ambiguități?

Gheorghe GRIGURCU

„Vârsta de Fier în lirica lui Al. Philippide”

Mircea Bârsilă, cărturar de autentică vocaţie studioasă şi creatoare, un enciclopedist pasionat deopotrivă de ştiinţa şi arta literaturii, se descoperă, iată, ca unul tinzând către obstinata rigoare, care este, precum afirma Paul Valery citându-l pe Leonardo da Vinci, deviza tuturor geniilor. Cărţile sale, probabil cu toate făurite *mater causa suis*, arată cum poetul caracterizat de specifice libertăţi creatoare poate deveni deopotrivă un cercetător pasionat, un autentic deschizător de drum pentru critica ştiinţifică contemporană. Mereu fidel bibliotecilor, în sălile de lectură ale cărora şi-a însuşit un bagaj impresionant de cunoştinţe literare, descoperim în plus, în ceea ce îl priveşte, un perfecţionism cuminte prin care filologul rafinat îşi desăvârşeşte existenţa închinată literaturii, ca ştiinţă şi artă a cuvântului.

Cartea „Vârsta de Fier în lirica lui Al. Philippide”, pe lângă înalta ţinută intelectuală, întruneşte în egală măsură virtuţile unui tratat de critică ştiinţifică pe tematică auctorială. Alegerea întemeiată în stil propriu, original, a unui poet metafizician – Al. Philippide, îndreptăţeşte deplin sobrietatea atentă până la cele mai infime detalii cu care poetul şi dascălul Mircea Bârsilă ne-a obişnuit prin toate intervenţiile sale în viaţa literară a provinciei noastre. Documentată solid, lucrarea elucidează planurile cognitive şi inspiraţioniste prin care devine un poet metafizician o conştiinţă vie şi plastică pe teritorii de cunoaştere privilegiate. Nu găsim la Mircea Bârsilă nicio distorsiune, nicio raritate stilistică pentru care să nu deţină un răspuns complet prin prisma analizei literare minuţioase şi a criticii ştiinţifice elaborate.

Aşadar, pe lângă semnalarea unei cărţi de căpătâi, vă invităm să lecturaţi pe maeştrii criticii literare, în vederea, deopotrivă, a unei igiene conceptuale a lumii şi a unor prestigii prea de mult regretabil ignorate în interminabila tranziţie către nimic. Acest tip de lucrări ne redau demnitatea şi frumuseţea de sacralitate a cugetării omeneşti, fără de care totul rămâne minor, perisabil, insignifiant, iar visele noastre cele mai curate suportă o regretabilă cenzură metafizică!

Prof. Dorina MIHAI MOISE

PAUL ARETZU
Despre poezia religioasă

Considerații preliminare

Cine nu are canal de percepție, mijloc de comunicare cu metafizicul, cu spiritualitatea transcendentă, nu este decât un simplu muritor, un ins alcătuit din corp, din rațiune, dar lipsit de duh. Duhul este entitatea ascunsă care creează, care dezvăluie nelimitele omului. Duhul este „de viață Făcătorul", el dă rod seminței, produce maternitate, dăruiește prezent și viitor, însuflețește universul ficțiunii (artistice). Duhul este aducătorul Mântuitorului, „Care pentru noi, oamenii, și pentru a noastră mântuire, S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat *de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria*, și S-a făcut om" (*Crezul sau Simbolul Credinței*), este renaștere eshatologică, în Împărăția fără sfârșit. Este numit și *Duhul Frumuseții*, atribuindu-i-se poeticitate.

Frumusețea nu este rațională, nu este dogmatică. Ea exprimă o stare de libertate. Libertatea frumuseții se simte, ține de instinct, este iconică, implantată în om odată cu chipul Creatorului și cu vocația pentru asemănare. Ne întrebăm, pe bună dreptate: credința, ascetismul, mistica sunt frumoase? Nicio frumusețe nu se poate compara cu aceea a sfântului, care este, în principal, morală, constând în *filocalie*, adică în iubirea de frumos, prin concentrare interioară și prin *rugăciunea inimii*. Dar morala e frumoasă? Nimic nu poate fi asemuit efigiei pline de noblețe a omului virtuos.

Ateul, care reprezintă un stadiu primitiv, circumspect, crede că rațiunea este frumoasă. Idolul lui este rațiunea. Or, rațiunea este suficientă sieși, nu are acces la estetică. Este plină de vanitate, arogantă. Frumosul este contemplativ. Nu ochiul este organul contemplativității, ci mintea coborâtă în inimă. Rațiunii îi lipsește iubirea necondiționată, prin care se dă scop frumosului. Ateul își interzice comprehensiunea frumosului deplin, pentru că el se limitează la om, la știință. Vede lumea ca exterioritate, ca materialitate. Pe când frumosul este metafizic. În frumos se intră, și frumosul te pătrunde, te posedă. Rațiunea nu poate defini o inefabilitate, o absență deosebit de prezentă, ceea ce este, de fapt, Dumnezeu. Esteticul reprezintă o fărâmă din sacralitate. Ateul este omul căzut și nerăscumpărat de sine, cel care refuză mântuirea. Căci mântuirea este chiar răscumpărarea frumuseții dintâi, a Paradisului pierdut. Prin jertfa lui Iisus Hristos, Dumnezeu își întoarce către omul nerecunoscător și celălalt obraz.

Mistica este mai dragă Ortodoxiei decât teologia, pe când Biserica Occidentală prețuiește mai mult teoria, dogma, fiind mai intelectualizată, sprijinindu-se mai mult pe logică. Mistica realizează un contact nemijlocit cu Dumnezeu, prin asceză, prin revelație. Ce altceva este poezia decât dialog cu divinul, nu neapărat prin cuvinte, ci dezvăluire prin duh? Prin mistică se poate obține un stadiu osmotic între cuvânt și idee, între obiect și noțiune, între creație și creator, moment în care totul devine unul. În poezie, acest mediator este imaginea (iconul).

În *Sfânta Scriptură*, frumosul este numit *Slava lui Dumnezeu* (astfel își intitulează și Hans Urs von Balthasar marele său tratat de *estetică teologică*). *Slava* are două aspecte (după cum sunt și cele două naturi ale lui Iisus – *teandria*): cel al splendorii de neînchipuit, de nevăzut, de nespus a lui Dumnezeu, și cel al frumuseții creației Acestuia. Frumusețea lui Dumnezeu (frumusețea plenitudinii infinite) nu are atribute omenești, nu are grade de comparație, definindu-se, mai accesibil pentru mintea omenească, în mod apofatic, prin negație.

Pentru că avem implantată în noi frumusețea, pentru că suntem purtători de frumusețe (în potențialitate), suntem competenți să o intuim și în lumea din jur. Acest detector se numește simț estetic și se realizează ca un act de armonizare. Există o gradare a acestei recunoașteri: mai accesibilă în imanent, în natura fizică, mai pretențioasă în accesarea naturii umane, mult mai rafinată în pătrunderea naturii transcendente, cu toate că aceste ipostaze se află într-un raport firesc de intercondiționare. Frumusețea (ca și credința) ține de revelație, de epifanie. Frumusețea nu este numai diafanitate, este și expresivitate. Putem vorbi, deci, și despre frumusețea urâtă, nu cea scabroasă, indecentă, ci aceea care ține de suferință, de îndurare și răbdare, de lipsa de șansă. Este o mare diferență între hidoșenia fizică, nativă și hidoșenia morală; cea dintâi este întâmplătoare, trezind compasiune și constituind o încercare a tăriei de caracter, cealaltă este o opțiune liber-consimțită și, de aceea, degradantă, reprobabilă.

Dumnezeu oferă oamenilor, prin Duh, vocații harismatice. În mod normal, harul se împlinește când este pus în slujba lui Dumnezeu și a oamenilor. Cum Dumnezeu este continuă iubire dăruită, poezia, care este o emanație, o inefabilitate, o procesualitate a sufletului, se va desăvârși în har. Poezia este o transfigurare, o adâncire în contemplație, o citire a realului dincolo de limitele perceptibile ale acestuia. Poezia, în esențialitatea ei, este o cale de întoarcere la adevăr, la frumusețe, la libertate, de rezolvare a unei nostalgii originare. Poezia trebuie să atingă starea fără de sine, să iasă din cuvintele sale, din limba sa, sub forma unei sublimări.

Nu excludem faptul că literatura poate recurge la orice strategie de concepere, tematică, stilistică. Poezia cu temă religioasă poate fi una dintre acestea, cu nimic inferioară sau improprie domeniului creativ. Există însă cazuri în care literați (critici, istorici), din motive extraestetice, din convingeri ideologice, o refuză, o desconsideră sau o ignoră. Alții o fac dintr-un deficit de cultură teologică. Literatura are privilegiul de a se folosi de instrumentul Creației, *cuvântul*: „De-nceput era Cuvântul și Cuvântul era cătră Dumnezău și Dumnezău era Cuvântul./ Acesta era de-nceput cătră Dumnezău./ Toate pren El s-au făcut; și fără de El s-au făcut niceuna carea s-au făcut./ Întru El viață era și viața era lumina oamenilor./ Și lumina întru întunearec luminează, și întunearecul pre ea nu o apucă." (*Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament. Tipărită întâia oară la 1688 în timpul lui Șerban Vodă Cantacuzino Domnul Țării Românești, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988, Evanghelia de la Ioan, Cap. 1, 1-6*).

Când citim un text, frumosul estetic se recunoaște deîndată, fiind o regăsire, îl recuperăm dintr-o operă în care artistul l-a investit. Trăim senzația de așteptare presimțită, sau

a unei simultaneităţi, a ceva care iese din determinări conjuncturale, cu alte cuvinte, a unei transcendenţe. Scrisul însuși, pe măsură ce se produce, devine un act al propriei revelaţii, de experiere a abisalităţii, de insuflare. Intră în funcţie o mistică a ideii, un transfer, o pogorâre de duh. *Vorbirea în limbi*, de la Cincizecime, este o limbă a credinţei, un dar spiritual pe care îl au şi poeţii. Frumuseţea exterioară îşi are sursa în interior. Cu cât pătrundem mai adânc spre adevărul fiinţei, cu atât suntem mai extaziaţi de slava (frumuseţea) lui Dumnezeu. Frumuseţea de creaţie este ca scăpărarea, în beznă, a unui chibrit.

Ce este poezia religioasă

Chiar atunci când religiozitatea nu apare explicit sau când este negată, iminenţa ei consistă în însăşi geneza echivocă a poeziei, în inefabilitatea naturii ei. În acest sens, toată poezia (autentică) este religioasă, metafora implicând, mai mult decât în alte domenii, un grad de transcendenţă. Purtător de dincolo (*meta-phora*), apt să efectueze acest transfer este chiar agentul poeziei, cuvântul, alcătuire duală, materie spiritualizată. Este clar că în poezie mai vorbește și altcineva decât poetul. Deși i s-a contestat metaforei posibilitatea cunoașterii sau i s-a atribuit un anumit fel de cunoaștere, romanticii o așază la originea limbajului, iar Nietzsche, la baza oricărui adevăr. Metafora exprimă o pluralitate semantică, o intensitate afectivă. Vorbirea nu face altceva decât să conglutineze o metaforă indeterminabilă, diafană, care este ideea, în paradigme lexicale din ce în ce mai opacizate de constrângerile sensurilor, limba fiind o eflorescenţă mereu recontextualizată, mereu rescrisă. Înlănţuirea lirică a metaforelor are loc fie succesoral, în istoria limbii, fie în instantaneitatea semantică a idiostilului. Dumnezeu nu poate fi decât un focar infinit de metafore (de analogii), deci principiu absolut al creaţiei. Metafora antropomorfizează, spiritualizează limbajul. Emiţătoare de metafore, cartea ascunde un grad mai mare sau mai mic de sacralitate. Nu numai limbajul metaforic, dar şi cel narativ, care formalizează echivocitatea funciară a discursului, conţine simboluri. Metafora transformă în comunicare gândită, reflexivă, lumea posacă, taciturnă a fenomenelor. Metafora este întâlnirea dintre cuvinte, soldată cu inventarea predicatului. *Logos* însemna, în greaca clasică, a povesti, a vorbi, a avea o raţiune (*intelectul divinităţii* sau *lumina arhetipală*). Orice lucru conţine în sine logos, adică forma şi definirea sa, o istorie. În această privinţă, Logosul *este ceea ce este*, este Verbul, întruparea în Fiu a lui Dumnezeu. Adevărul de credinţă ne face religioşi şi poeţi, racordaţi la revelaţie, ca manifestări ale divinului prin limite omeneşti. Numai Dumnezeu dă sens existenţei, numai prin El omul capătă măreţie, ca oglindire epifanică a slavei şi iubirii. Iar acest fapt se desăvârşeşte prin transformarea istoriei personale a omului.

Există o poezie teologică şi o poezie religioasă laică. Cea teologică sau ecleziastică este canonică, reprezentată de imnografia creştină, asimilabilă literaturii tocmai prin calităţile ei poetice. Aici avem, printre alţii, în Răsărit, pe Sf. Ambrozie al Milanului, pe Sf. Grigorie de Nazianz, pe Sf. Efrem Sirul, pe Dionisie Pseudo-Areopagitul, pe Roman Melodul, pe Sf. Andrei Cretanul, pe Sf. Cosma Melodul, pe Sf. Ioan Damaschinul, pe Sf. Simeon Noul Teolog; în Occident, pe Sf. Francisc d'Assisi sau pe Sf. Ioan al Crucii. Unele cărţi cultice, *Triodul, Octoihul, Penticostarul*, cărţile de rugăciuni sau cele de acatiste conţin o poezie de mare rafinament confesional. De fapt, la începuturi, religia şi poezia, adesea şi muzica, erau sincretice, inseparabile. Teofania, epifania, existenţa în toată plinătatea ei sunt fenomene lirice, ale transfigurării. Temele sacrului, personalizarea discretă a discursului, procedeele stilistice, retorica, ritmul sunt şi ele indicii ale sensibilităţii poetice, alături de exprimarea imnică a iubirii, a devoţiunii, de plângeri, de pocăinţă şi de încredere. Dintre cărţile prevalent poetice ale *Bibliei*, se detaşează, desigur, *Cartea lui Iov*, *Cartea Psalmilor*, *Cântarea Cântărilor*, *Plângerile lui Ieremia*, *Profeţii*. În Apus, teologia se asociază cu mistica, cu filosofia, cu poezia, la erudiţi inspiraţi precum Fericitul Augustin, Sf. Toma de Aquino, Meister Eckhart, Dante Alighieri, Nicolaus Cusanus, Jakob Böhme, John Milton, Blaise Pascal, Angelus Silesius, Gottfried Wilhelm Leibniz, Søren Kierkegaard, Gerard Manley Hopkins, Paul Claudel, Rainer Maria Rilke etc.

Poezia religioasă laică, modestă şi fără insuflare sfântă, dacă o raportăm la cea teologică, este mai curând o lirică pur şi simplu tematică, aşa cum este poezia de dragoste, poezia naturii, cea filosofică. Se scrie în cantitate destul de mare şi o poezie minoră, formal teologică, reconstituind tablouri biblice sau repovestind pericope, mai ales cu intenţie morală, rămânând la nivelul de exerciţiu retoric. Este adevărat, fără îndoială, că nu trebuie să fii teolog sau preot pentru a scrie poezie religioasă. E de ajuns să ai trăire, să simţi iluminarea, să alegi calea firească spre profunzimi, spre esenţe. David nu a fost preot, a fost un mirean, păstor de oi, uns Rege de profetul Samuel, ca urmare a harului şi a planului lui Dumnezeu, iar poezia lui este confirmarea unei neclintite credinţe, expresia unei autentice stări sufleteşti. El se află chiar în interior, inclus în psalmii săi. Fervoarea lui David, prezenţa proniatoare a lui Dumnezeu, cuvântul din psalmi formează un singur tot.

Şi poezia, şi Dumnezeu sunt modalităţi contemplative, presupunând un urcuş mistic, spiritual, dar mijloacele lor sunt diferite. Prima rămâne exterioară duhului, fiind numai a minţii, atunci când nu este religioasă. Prezenţa lui Dumnezeu în poezie, ori a unei minime insuflări, o face contiguă cu rugăciunea. Mecanismul care are loc constă în proiectarea icoanei lui Dumnezeu din suflet asupra lumii, adică a creaţiei. Suportul îl constituie înrudirea, prin Iisus Hristos, a lui Dumnezeu cu omul, *teandria*.

Poezia dă o mai mare sensibilitate şi accesibilitate credinţei. Multe dintre rugăciuni sunt, prin frumuseţea lor, foarte poetice. De altfel, credinţa adevărată se află într-o continuă căutare a frumuseţii lui Dumnezeu. Poezia religioasă este de două ori inefabilă.

Ar mai trebui clarificat un aspect, şi anume dacă arta este o manifestare cuvioasă ori una idolatră, dacă nu este pricinuită de ego-ism. Vocaţia artistică face parte din darurile primite de la Sfântul Duh, cu condiţia să se încadreze în categoriile acestora: a înţelepciunii, a înţelegerii, a sfatului, a puterii, a cunoaşterii, a bunei credinţe şi a temerii de Dumnezeu. Ţi se dă, pentru a dărui, adică pentru a-ţi manifesta iubirea: *Ale Tale dintru ale Tale, Ţie Ţi-aducem de toate şi pentru toate.* Poate că, mai mult ca în alte părţi, în domeniul literar, al cuvântului, ispitele sunt foarte mari, apostazia, demonia, damnarea, emfaza. Să nu uităm însă că, deşi poetul nu trebuie să fie arhiereu, poate, în schimb, să fie rege sau profet, sau ascet, ceea ce nu este puţin lucru.

(Continuare în nr. viitor)

Două cărți de Eliza Roha interpretate de Ana Dobre

Interpretări empatice

Noul volum de interpretări critice, **Prin labirintul cărților** (Eliza Roha, *Prin labirintul cărților*, Editura Betta, București, 2019), al **Elizei Roha**, se așază firesc în descendența celor publicate deja: *Îndrăgostiți de arta cuvântului*, *Am cunoscut câțiva contemporani*, *Starea de bine a lecturii*, *Lecturi estivale*, *Lecturi la gura sobei*, *Am mai citit câțiva contemporani*, *Lecturi nocturne*, volume în care autoarea și-a definit scriitura critică în sensul unei duble empatii – cu autorul și cu cartea.

Fiind conceput monografic, în acest labirint, Eliza Roha reunește 16 scriitoare: Magda Bădoiu, Maria Niculescu, Gabriela Banu, Isabela Brănescu, Marina Costa, Evelyne Maria Croitoru, Marie David, Ana Dobre-Pelin, Veronica Maria Florescu, Vasilica Ilie, Catia Maxim, Elisabeta Iosif, Victoria Milescu, Angela Dina-Moțățăianu, Aneta Țîru Pioară și Mona Vâlceanu, și 12 scriitori: Dan Tipuriță, Corneliu Zeana, Nelu Barbu, Constantin Kapitza, N.D. Lupu, Răzvan Nicula, Ion Pavel, Victor Pencu, Florentin Popescu, Vasile Szolga și Florin Anghel Vedeanu.

Empatia cu textul manifestată de Eliza Roha transformă lectura într-o posibilitate de accedere la rădăcinile creației, identificând momentul originar al plămădirii operei, intențiile și finalitatea creației. Critica profesată de Eliza Roha este, în general, impresionistă, însă impresia de lectură este aplicată la text, pentru a-i releva sensul și suprasensul.

Când citește un text, Eliza Roha, ea însăși autoare de ficțiune, familiarizată, așadar, cu procesul de creație, se străduiește să aplice dubla perspectivă – *obiectivă*, situând eul interogativ într-un punct înalt al contemplației, și *subiectivă*, coborând în fântâna creației pentru a scociorî etapele creației și, mai ales, sensurile pe care autorul citit, investigat și interpretat le camuflează în metafore, simboluri sau situații epice. Nu există literatură în afara unui sens pe care creația îl ascunde și îl revelează celui care știe să citească în profunzimile lui, străbătându-i straturile de semnificații.

Victoria Milescu este, de exemplu, „o artistă a cuvântului", „o conștiință a vremurilor", o artistă care îmbracă „prozaicul cotidian în inefabil", în *porții de existență* ce încifrează metaforic „simplitatea trăirilor cotidiene", într-o „conversie filosofico-meditativă". Gabriela Banu, marea hispanistă, creează în ficțiunile sale o lume interesantă, atrăgătoare prin inedit și justițiară prin conținut".

Eliza Roha sesizează construcția narativă și povestea, judecata critică vizând, deopotrivă, forma și fondul. Operele analizate sunt văzute ca reflectări ale personalității creatoare. Opera nu este disjunsă de omul care o creează, *eul creator* și *eul social* sunt fețe ale aceluiași autor, completându-se reciproc în creație. Așa se explică modalitatea monografică de prezentare a autorilor *cunoscuți*, prin creațiile lor, de către autoarea Eliza Roha.

Peste tot se simte generozitatea cititoarei Eliza Roha, o cititoare atentă, empatică și critică în același timp. Discursul ei critic se bazează pe relevarea luminilor dintr-o operă, lăsând în *secundo plano* umbrele, nerealizările, întrucât orice operă are imperfecțiuni, chiar și cea divină... În ansamblu, însă, contează aspectele performante prin care un autor atinge propria perfecțiune posibilă.

Prin labirintul cărților citite, Eliza Roha este o călăuză fiabilă, care merită a fi urmată în acest demers.

30 august 2019

Miresmele dramaturgice ale Elizei Roha

Teatrul a avut întotdeauna o componentă etic-educativă implicită actului estetic. Meditația asupra societății și a comportamentului omului în diferite etape istorice n-a lipsit, de asemenea. Satira poate fi, de aceea, implicită sau explicită, situație în care calitatea umorului este variabilă în funcție de numitorul comun al creației ce-l include pe autor în relație cu lumea personajelor sale.

Fantezia dramatică a **Elizei Roha**, **Mireasma**, relevă și camuflează aceste adevăruri în intenția de a elibera ideea dramaturgică, referitoare la posibilitatea omului de a se transforma sub puterea extraordinară a iubirii. Fantezia dramatică evidențiază, deopotrivă, elemente de parabolă și de satiră.

De parabolă ţine tentativa de a reliefa ideea că viaţa este o continuă creaţie, că reluăm de fiecare dată, pe cont propriu, creaţia originară, pentru a o trăi şi epuiza în datele personale ale fiecăruia. În cadrul acestui determinism bazat pe schimburi reciproce de sentimente şi de cunoştinţe, ne formăm în aspiraţia armonizării cu celălalt.

De satiră ţine umorul incisiv, maliţios, persiflant, care întoarce, punctual, *fantezia* către aspecte contemporane („...Nu merită să munceşti... Cel mai corect este şomajul, apoi ajutorul social. Mai ţaca-paca... Am găsit de lucru câteva ore pe zi. Scot chiria. Poate mă lipesc de o gagică, dar astea rostuite au pretenţii, nu se uită la amărăşteni ca mine.”), către tehnologizarea excesivă care scoate omul din ecuaţia relaţiilor de producţie („Se şuşotea că nu ştie nimeni pe unde este şi, auzi, culmea!, compania e condusă de un card pe care sunt stocate informaţii pentru toate situaţiile.”). Relaţia *eu-tu* a devenit relaţia *eu-acesta*, eu-obiect, aşadar, omul nu contează mai mult decât un obiect.

Parabola anexează satira, ceea ce conferă fanteziei un aer de farsă tragică, evident, în evoluţia inversă a personajului Viorel. Povestea se dezvoltă în două registre – *real* – cadrul, Fata, Viorel Sandu (vocea de la telefon), şi *fantastic* – Gigel, păpuşa biologică, având aspect de bătrân, registru ce răsfrânge conotaţiile. Fiind o creaţie a Profesorului, apare ideea Creatorului, „un fel de Leonardo da Vinci”, „un supersavant”, care reia, în virtutea mitului eternei reîntoarceri, actul creator. Acest Profesor misterios, personajul absent al *fanteziei*, un Regizor Universal, poate, l-a creat pe Gigel, din punct de vedere fizic, „după chipul şi asemănarea lui”. Iată o parodie a Genezei – după creaţie, creatura este abandonată, obligată să înveţe să-şi exercite liberul arbitru. Dumnezeu nu a murit, s-a retras doar din creaţie: „Aşa o fi şi cu omenirea. Cel care ne-a creat ne-a lăsat de izbelişte şi a întins-o în altă dimensiune. Şi noi ne tot rugăm să ne ajute de acolo de unde e...”

Viorel, spiritul mefient, profitorul, delăsătorul, stabileşte, în absenţa Fetei, o relaţie bizară cu Gigel, creatura Profesorului, în sensul unei influenţe pe care nu o poate corecta. Păpuşa îl umanizează, aşa cum, la final, Sancho Panza se quijotizează, prin transfer de iluzie, de aspiraţii. În acest schimb de relaţii, de atitudini şi de comportamente, pe axa uman-extrauman, om-robot, se petrece trasformarea teribilă. Gigel îl umanizează pe Viorel, dându-i o lecţie despre sacrificiu şi omenie. Se revelează, astfel, laitmotivul piesei, ideea Profesorului pe care Fata o repetă obsesiv, idee redundantă în ansamblul piesei: „Ştii, adesea îmi spunea că a greşit mult în viaţă, că ar fi greşit orbeşte, fără să vrea, fără discernământ... Susţinea că asta e natura umană, şi de aceea trebuie schimbată. Avea ideea că oamenii au fost croiţi greşit. (...) Zicea că fiinţa umană este duală şi trebuie îndreptată”.

Din răsfrângerile laitmotivului („Avea dreptate Profesorul când a afirmat că lumea asta trebuie schimbată”...), se ţese parabola. Lumea aceasta a noastră, *lumea cea de toate zilele*, pe care credem că o cunoaştem, dar nu o mai putem stăpâni, are nevoie de o schimbare, de o transformare radicală şi profundă. Eliza Roha este, prin mesajul implicit, optimistă. Transformarea aceasta este posibilă prin iubire.

După dispariţia lui Gigel, de fapt, o retragere într-o altă formă de existenţă, transformarea are loc. Trecerea păpuşii prin lumea celor doi a lăsat urme. Personajele îşi revelează simbolistica. Viorel este un simbol posibil al umanităţii deraiate, dar nu decăzute, căci schimbarea lui interioară a fost posibilă, în deplinul lui acord. Fata este simbolul frumuseţii care salvează, dostoievskian, lumea, şi al inocenţei care, în/prin puritatea ei, spală păcatele, reziduurile morale şi purifică. Din relaţia celor doi se naşte un copil, simbolul noii creaţii în zodia iubirii pancosmice.

La final, în această parabolă a simbolurilor şi semnificaţiilor, titlul îşi revelează conotaţiile. Visul devine realitate: „Dar într-o noapte, ăhă, cu multe luni în urmă, am visat că ne iubeam şi eram atât de fericiţi... În jur pluteau miresme de cetină de brad... O fericire nepământeană. La un moment dat, m-am trezit. Tu, dragule, dormeai tun. A fost un vis. Dar aşa miroseai şi în vis”, omul are această extraordinară putere demiurgică de a transforma şi de a reconfigura locul în care trăieşte. Imaginea curcubeului („Am avut o viziune... extraordinară! Pur şi simplu mi-a apărut înaintea ochilor un curcubeu...”) învăluie în aură creaţia celor doi, definind lumea în care vor să trăiască: „Totul e un mister minunat! Înmiresmat a cetină de brad”. Revine sugestia eternei reîntoarceri şi, deci, a eternei creaţii personale.

Mireasma Elizei Roha spune credibil dramaturgic o poveste care are căldură sufletească, fără sentimentalisme ieftine, întrucât totul accede la simbol, degajând semnificaţiile; are umor de bună calitate, permiţând, în cadrul dialogurilor vii dintre Viorel şi Fata, diferenţierea caracterologică. Reprezentată pe scenă, *Mireasma* ar umple cu parfumul ei orice sală de teatru.

24 august 2019

Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 68
■ Octombrie 2019
Cafeneaua literară

Ancheta Cafenelei literare

Poezia canonică românească

Într-un mediu cultural liber, discuțiile asupra problemelor pe care le ridică literatura, așadar asupra modului ei specific de a fi, a prezentului și viitorului ei, a valorii sau a crizei prin care trece, a onestității și competenței criticilor literari, a premiilor literare acordate etc., sunt cât se poate de firești.

Prezenta anchetă caută să răspundă la modul în care evaluăm poezia românească și, nu mai puțin, la felul în care a fost ea evaluată de mai mulți critici, într-un număr trecut al *României literare*, care au publicat în paginile revistei o listă a poeților canonici români. În acest sens sunt, de altfel, și întrebările de mai jos.

1. A apărut în *România literară* nr. 16/2019 „O listă canonică: 100 de poeți români în 100 de ani (1918-2018)", în care se cuprind 100 de poeți canonici ai perioadei deja precizate, conform evaluării făcute de 35 de critici și poeți de azi, chemați de către revista centrală a Uniunii Scriitorilor să își exprime punctul de vedere.

Vi se pare legitim să comentăm această listă canonică, sau comitem o impietate, un „sacrilegiu"?

2. Neîndoielnic, printre cei stabiliți să decidă componența listei canonice a poeziei românești se află și critici/scriitori de certă valoare. Dar sunt toți evaluatorii de aceeași valoare cu aceștia, așa încât judecățile lor să fie cât mai aproape de adevăr?

3. Ce însemnă pentru dv. „poet canonic"? Credeți că cei 100 de poeți ai listei sunt cu toții poeți canonici?

4. Cuprinde această listă canonică și poeți care nu merită să figureze în ea? Ce alți poeți ar fi meritat titlul de „poet canonic"? Ne puteți oferi câteva exemple de poeți supraevaluați de prezenta listă, dar și de poeți de valoare omiși de ea?

5. Credeți că peste aproximativ 20 de ani, când poeții și criticii generației 2000 vor pune probabil stăpânire, prin aceeași instituție, pe listele canonice ale literaturii române, lista canonică a poeților români întocmită de ei va semăna cu lista întocmită de criticii și poeții prioritar optzeciști de astăzi? Va mai păstra noua listă ceva din lista de acum?

6. Este mai bună această listă canonică decât altele, sau decât alte topuri poetice?

Anchetă realizată de
Virgil DIACONU

IOANA CISTELECAN

„Această listă canonică e, per ansamblu, un pas înainte”

1. În Balcani, totul e permis, se pare. Iar românul nu doar că s-a născut poet, dar şi priceput analist în orice domeniu; el are opinii despre orice: învăţământ, fotbal, politică... În plus, slavă Domnului!, nu mai există cenzură, carevasăzică ne e permis să ne exprimăm. Aşa că, aş zice că în absenţa interdicţiei şi neluând-o chiar atât de radical precum un „sacrilegiu”, ne permitem şi noi, literaţii, să comentăm, să glisăm şi pe marginea acestei liste canonice.

2. Răspunsul la întrebare e unul evident: nu, nu putem uniformiza valoarea actului critic, aşa cum nu putem uniformiza valoarea oricărui tip de creaţie. Sunt, bineînţeles, exegeţi într-ale poeziei cu un autentic organ pentru aceasta şi exegeţi de care daţi-mi voie să mă cam îndoiesc că posedă un astfel de simţ genuin sau că ar gusta realmente poemul. Plutim în apele subiectivismului, nu cred că suferă cineva de iluzia egalităţii valorice în actul lecturii şi, respectiv, al interpretării textului.

3. Canonul e mai degrabă o unealtă la-ndemână, utilizabilă în speţă în scop didactic. Acest canon ar trebui să fie mobil, să se definească şi re-definească în pas cu vremurile, cu gusturile, cu realul. Esenţială rămâne coordonata valorii estetice; poemul sau, mă rog, textul literar, trebuie să aibă forţa intrinsecă de a ne spune ceva: dincolo de imago-ul pertinent, acutizat, în fine, impresionant, adevărul se cuvine să răzbată, starea se cere a ne fi transmisă, a ne tulbura oarecum prin rostirea sa. Da, fiece etapă ori perioadă în literatură îşi are ori îşi desemnează vocile care o articulează cel mai bine sau barem inspirat îndeajuns.

În mare parte, da, cei de pe listă întrunesc aceste condiţii ce ridică un poet la rangul de autor canonic, vrednic de includerea sa în manualele şcolare. Mai am şi rezerve faţă de anumite nume.

4. De pildă, nu regăsesc niciun nume din generaţia 90-2000, niciun „milenarist”. Şi sunt destui care s-ar fi încadrat în acest interval generos al debutului, măcar ca punct de plecare într-ale selecţiei. Nume cu priză la publicul lector de azi, nume premiate şi răspremiate, care nu se pot plânge de invizibilitate, de obscuritate. De ce nu un Robert Şerban sau un Claudiu Komartin ori un Ştefan Manasia, de exemplu? Şi asta doar la repezeală,

făcându-mi mea culpa faţă de alţii pe care nu i-am nominalizat. Or fi prea contemporani cu noi, dar criteriul stabilit în închegarea listei cu pricina le-ar fi permis teoretic accesul; încă mai au de rost(u)it – aşa o fi, însă un poet autentic nu se judecă după numărul volumelor. Dar cum subiectivismul ne ştanţează iremediabil...

5. Oricât ar fi de răzbunătoare vremurile, oricâte poliţe s-ar plăti o dată cu rocada generaţiilor, cred că această listă va conserva în mare proporţie numele afişate, dacă se va dori conservarea substanţei şi a valorii reale într-ale esteticului. Neîndoielnic, va fi mai generoasă cu poeţii ce au debutat prin anii 90-2000, ceea ce mi se pare firesc, la urma urmelor, să se întâmple, şi se vor sacrifica autori care nu mai rezonează cu lectorul modern şi post-modern, nume ale începutului de veac trecut, dar şi câţiva dintre optzecişti.

6. Orice listă, orice top literar sau nu e finalmente un exerciţiu de ierarhizare, un joc de „curăţenie”. Orice listă va mulţumi şi va nemulţumi înmiit. Aşa cum nu există (şi nici nu e benefic să existe) o grilă de interpretare aplicabilă textului literar, o grilă ce să excludă şi să desfiinţeze orice alt soi de analiză ce nu cadrează cu criteriile prestabilite, tot astfel topurile sunt şi ele mereu perfectibile. Să zicem doar că această listă canonică e, per ansamblu, un pas înainte.

ANONIMUL TRANSILVAN

„Nu mă miră prezenţa pe lista «judecătorilor» a obişnuiţilor casei, a oportuniştilor sau a obedienţilor”

1-6. O farsă. Un nou episod din *Comedia literaturii,* cel mai lung serial din istoria omenirii. Cine pe cine s-a canonit să canonizeze! Şi ce semnificaţie dau cuvântului *canonic* cei care au răspuns la sondaj? Ce anume îi recomandă pe dumnealor să facă „liste canonice”? Cui foloseşte un astfel de pomelnic? De la Revoluţie încoace se vehiculează tot soiul de liste, ba albe, ba negre, ba pestriţe (ca aceasta). Rizibil e că unii chiar socotesc că *s-au scos*... Aş putea enumera cel puţin alţi 35 de critici/ poeţi mult mai vrednici, care ori nu au fost invitaţi să participe la acest nou exerciţiu de frivolitate al revistei centrale a USR (sintagma „pre-supus canonic” face toţi banii), ori nu au dorit să facă jocul nimănui. Nu mă miră prezenţa pe lista „judecătorilor” a obişnuiţilor casei, a oportuniştilor sau a obedienţilor, dar regret amestecul cu iz balcanic de ştiutori într-ale poeziei şi neaveniţi. Cred că un poet cu operă, deloc interesat de luptele de culise din politica literară actuală, situat în afara oricărui grup de influenţă, chiar marginal, este mult mai îndrituit să emită judecăţi de valoare decât literaţi mai mult sau mai puţin respectabili, unii dintre ei neavând nici în clin, nici în mânecă cu poezia. Cine să ne judece? Nu zic, precum într-un cunoscut cântec, *Eminescu să ne judece,* dar nici aşa, doamnelor şi domnilor! Ar fi fost indicat, desigur, ca minimă probă de auto-exigenţă, ca distinşii „judecători” să se recuze, unii, cerând timp să consulte cataloagele editurilor, care publică consecvent poezie, pentru început, înainte de a intra în bibliotecă şi de a studia fenomenul poetic românesc măcar vreme de un deceniu, două, deşi le-ar trebui două-trei vieţi, unora, poate. Lista aceasta va rămâne de pomină, căci seamănă cu listele de 100 de personalităţi judeţene sau locale emise de diverse foruri provinciale la finele anului trecut. Din păcate, vor fi destui leneşi, comozi, oportunişti, care o vor lua de bună. Şi atunci răul va fi fost făcut.

Cât despre *pre-supuşii canonici*, multe nume e de mirare că apar acolo (de fapt, nu mă mai miră nimic, de vreme ce la noi totul se cumpără, inclusiv notorietatea!), în vreme ce poeţi cu adevărat importanţi strălucesc prin absenţă.

În ceea ce mă privește, știu bine că *înțelept e a făptui, iar nu a se lua la întrecere*. Ba chiar mă gândesc să alcătuiesc și să public o carte cu poeme de-ale celor din *Salonul refuzaților*...

O farsă, zic, dar cam tristă!...

P.S. Vor fi și consecințe practice imediate și pe termen mediu ale acestui sondaj care va rămâne în analele istoriei literaturii autohtone:

1. Deja Președintele a anunțat că va defila, de acum înainte, doar cu o ceată de poeți pre-supuși canonici. Îi și văd preumblându-se prin piețele centrale ale orașelor și orășelelor patriei române țară de eroi și trecând falnici prin dreptul cetățenilor pașnici care își vor vedea liniștiți de treburile lor.

2. Cu sau fără voia Președintelui, ceata se va împuțina, căci unii dintre poeții pre-supuși canonici se vor îmbolnăvi, Doamne ferește!, iar alții, inevitabil, vor repauza – Fie-le țărâna ușoară! Doamne, îndură-te spre noi!

3. La începutul fiecărui recital al poeților pre-supuși canonici se va intona *Imnul Canonului*, intitulat *Anxiedad*, scris de un celebru compozitor american, pe versurile unui poet canonic american, desigur, și interpretat de o mână de actori și cântăreți români, acompaniați la liră, harfă și lăută.

4. Bătălia canonică va continua cu și mai mare îndârjire, căci numărul dezamăgiților, depresivilor și resentimentarilor va spori invers proporțional cu numărul pre-supușilor poeți canonici, adică cu cât mai mic va fi numărul acestora din urmă, cu atât mai mare va fi numărul celor dintâi.

5. Bătălia se va muta de pe maidanul din Capitală în incinta unei cafenele din capitala Provinciei, iar Președintele va fi silit să ceară din când în când încetarea ostilităților pentru curățarea terenului și refacerea forțelor.

6. O seamă de poeți presupuși noncanonici vor profita de înghesuială și vor trece în rândul pre-supușilor canonici fără știrea Președintelui, care va face o teribilă criză de autoritate când va afla vestea. Dar va fi prea târziu...

7. Soția poetului cutare, proaspăt canonizat, se va retrage la mănăstire, în vreme ce soția altuia, rămas pe dinafară, îl va părăsi pe motiv că n-a știut că a trăit o viață lângă un poet de trei parale.

8. Tirajele cărților unor pre-supuși poeți canonici din zilele noastre vor crește spectaculos de la 100 la 150 de exemplare.

9. Decât poet canonic, mai bine anonimul transilvan, mi-am zis în sinea mea, adăugând cu voce înaltă: de azi înainte mă voi adresa bravilor mei colegi de generație cu Pre-Sfințiile Voastre...

10. Se spune că un poet noncanonic s-a închis în casă de rușine, iar când, totuși, se încumetă să iasă, poartă pe față o mască din piele de măgar.

11. Se crede că nu poți fi socotit critic important dacă nu ești în stare să mori de gât cu un poet pre-supus canonic, care musai că e și genialoid.

12. Cred că, la cele patru categorii de poeți, inventariate de mine deja, și anume: prețiosul, gregarul, intimistul, aristocratul, va trebui să mai adaug una: poetul-funcționar. Mediocru, parvenit, cu burtică, ahtiat după o funcție oricât de măruntă, în interiorul breslei, el are tupeul de a da lecții de poietică. Și iată-l uns și pre-supus poet canonic... Ăsta da triumph al esteticului!

13. Bătălia dintre pre-supușii canonici, noncanonici și anticanonici va continua până la sfârșitul istoriei sau se va stinge în tăcerea de dincolo de marginea marginii?

(pentru conformitate –
MIRCEA PETEAN)

P.P.S. Invit cititorii revistei „Cafeneaua literară” să continue. Lista rămâne deschisă... Succes!

OVIDIU PECICAN

„Cred că peste două decenii vom avea o nouă versiune a catalogului poeților care contează”

1. Clasamentele sunt făcute nu pentru a fi contemplate, ci pentru a fi propuse discuției publice. Oamenii care iau cunoștință de conținutul lor pot fi sau nu de acord cu ele, dar au întotdeauna un reper de la care pot porni într-o tentativă de evaluare proprie. A comenta o listă canonică mi se pare o modalitate bună de a-i testa viabilitatea sau de a măsura apropierea/distanțele dintre verdictele autorității de la care emană și cel/cei care se pronunță cu privire la propunerile ei.

Cred că lista canonică a poeților dintr-o literatură cum este cea română se oferă atenției tuturor celor care vor să o ia în seamă: critici literari, autori de beletristică în orice gen și specie, profesori de română și de limbi străine, istorici și sociologi, cititori de lung parcurs și cititori întâmplători, fără nicio pretenție. Ea este un bun comun și, cu excepția ignorării sale, toate celelalte atitudini posibile pot fi omologate în cadrul „jocului de-a listele”.

2. Toți cei invitați să participe la realizarea listei canonice a poeziei române în versiunea publicată de *România literară* își găsesc locul potrivit în selecția (și autoselecția) efectuată. Ba, mai mult: puteau fi solicitați și mai mulți evaluatori, cu o profesie alta decât cea de critic (sociologi, profesori sau simpli cititori, autori de bloguri etc.), la urma urmei. Nu știm, de altfel, dacă nu cumva au și fost chemați să se pronunțe și alții decât cei care figurează în listă. Căci ce este „adevărul” unei astfel de evaluări altceva decât părerea unor cunoscători ai poeziei, pasionați de poezie, oameni care au străbătut în lung și în lat, prin lecturile lor, producția poetică românească a ultimului veac, într-un moment anume al vieții și al lecturilor lor, profesioniste sau nu?

Și ce anume înseamnă „calificare” în chestiunea poeziei? *România literară* a oferit, cu deplină bună credință, o listă a poeziei noastre canonice din cel mai recent veac al existenței ei. Nimic în plus, nimic în minus. Oricine altcineva este în măsură să facă același lucru cu o altă garnitură de membri ai „juriului”, oricând. Singurul pericol care pândește pe toată lumea este cel al inadecvării, al exagerării, al supra- sau sub-evaluării unora sau altora dintre poeți. Indiferent cum am proceda, bazinul de recoltare al numelor ce ar intra pe o asemenea listă rămâne același. Putem schimba, la rigoare, listele canonice (și probabil că în timp și spațiu ele se vor schimba), dar poezia română bună rămâne aceeași, până la apariția unor nume noi.

3. Poeții canonici sunt poeții exemplari, poeții de valoare certă, autorii de poezie socotiți, la un moment dat, de anumiți evaluatori, în principiu, prestigioși, capabili să dăinuie în conștiința publicului, datorită valorii creației lor lirice.

Nu cred în imuabilitatea și în caracterul definitiv al evaluărilor dintr-un moment sau altul al istoriei culturii și literaturii noastre. Cred, și eu, într-o „mutație a valorilor estetice” și în alte circumstanţe care pot complica receptarea unui autor (criteriul etic, influenţa sa ca factor cultural mai complex, care poate transcende tărâmul poeziei, extinzându-se și peste alte „pajiști” etc.). Dar asemenea schimbări depind de idei și ideologii literare, de momente istorice diferite, de setul de criterii socotit la un moment dat obligatoriu etc.

4. Nu cunosc suficient de bine valoarea tuturor poeţilor de pe listă, pentru a mă putea pronunţa în deplină cunoștinţă de cauză. Cred însă că ideea realizatorilor ei nu a fost să nedreptăţească vreun poet valoros sau să îl înalţe pe unul neviabil deplin acolo unde nu îi este locul.

Văzând lista canonică a *României literare*, realizez cât de lacunare sunt lecturile mele în materie de poezie română. Sunt autori pe care i-am citit doar prin reviste, cu un poem sau două, eventual cu o pagină întreagă. Îmi rămân de citit de aici înainte destui, și nu este neapărat vina mea. În sistemul cultural românesc nu avem încă nici o distribuție națională a cărții, nici acces la antologii de autor comprehensive pe seama tuturor celor care ar merita să fie cunoscuţi de-a lungul evoluţiilor celor mai reprezentative ale scrisului lor. Adaug că – probabil ca în multe alte locuri din lume – de când mă știu plachetele de poezie au fost editate în tiraje foarte mici, pentru puţini, cei suficient de pasionaţi ca să cumpere volumul respectiv. Iată cum un asemenea clasament al „durabililor” poeziei noastre poate îndruma și spre completarea lecturilor în materie. Și, mai știi?!, poate va convinge și pe unii editori să completeze peisajul cărţii românești de poezie cu numele și cu antologiile intruvabile.

5. Cred că peste două decenii, dacă jocul listelor canonice va continua, vom avea o nouă versiune a catalogului poeţilor care contează. Nu-mi vine, totuși, să cred că ea ar diferi cu mai mult de 10%-20%, oricât de belicoși și de intransigenţi s-ar arăta mai tinerii colegi viitori. Cred în buna credinţă a scriitorilor, atunci când vine vremea unor evaluări retrospective care vizează un orizont mai amplu de timp decât cel presupus de bătălia generațiilor și sper că nici atunci nu vor fi incluși pe o asemenea listă inși a căror creație se situează mai jos de orizontul valoric al canonului. La urma urmei, cui i-ar folosi să își fure căciula?

Mă amuză, totuși, în întrebarea dvs., două aspecte. Cel dintâi se referă la viziunea hegemonică și dominatoare, ba chiar războinică, pe care o dezvăluie întrebarea pe care o formulaţi. „Vor pune stăpânire”? Adică, în opinia dvs., astăzi, a pus cineva stăpânire pe Arghezi, pe Blaga, pe Nichita Stănescu, pe... Eminescu? Cum s-ar putea „înstăpâni” cineva, din punct de vedere administrativ, pe... poezie?!

Al doilea aspect amuzant este că îmi solicitaţi o opinie critică la adresa „optzeciștilor”, punând în paranteză faptul că eu însumi, în conformitate cu criteriul nașterii și al debutului literar, sunt un optzecist. Poate unul mai întârziat, poate cumva mai atipic (neprofesând, de pildă, textualismul), dar, vreau – nu vreau, am debutat (și încă de trei ori, simultan) în 1985. Întâmplările nepremeditate ale vieții...

Socotesc că bătălia dintre generații ar putea rămâne la formele mai triviale ale confruntării pentru posturi și beneficii, neintrând în zone „securizate” și paradisiace, precum poezia. Ar fi mai potrivit, într-o literatură care are tot interesul de a-și oferi valorile celor care vor să le cunoască, nu spectacolul dizgrațios al egourilor gonflate.

6. În măsura în care este patronată de cel mai serios critic de întâmpinare actual, care – nu întâmplător – este și autorul unei *Istorii critice a literaturii române*, al unor monografii memorabile despre poezia și romanul românesc, devenind, de la o vreme, și șeful breslei scriitoricești, *România literară* a putut oferi o propunere de listă canonică valabilă. Revista rămâne cea mai importantă publicaţie literară periodică din România actuală și grupează, în redacţie și printre colaboratori, nume dintre cele mai prestigioase dintre scriitorii prezentului.

Asta nu înseamnă însă că alte publicaţii, alte grupări literare, alte instanţe individuale sau de grup, ce se consideră abilitabile – prin valoarea și prin reprezentativitatea prestației lor literare –, nu pot propune alte liste socotite canonice. Unii au și făcut-o deja (revista *Steaua*, de pildă). Cu atât mai bine. Într-o epocă a relativismului și a competiției libere, mai multe preocupări pentru zestrea naţională de poezie din ultima sută de ani nu pot decât interesa.

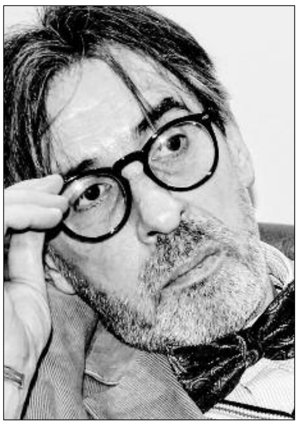
ALEXANDRU PETRIA

„Nu am combustie suficientă pentru optimism”

1-6. Am alergie la cuvântul „canonic”, pe care-l consider dacă nu o prostie în literatură, atunci o modalitate de aflare superficială în treabă, arbitrară, un oscior vremelnic pentru criticii și istoricii literari. Seamănă cu discuțiile filosofice în tranșee, când cad proiectile în jur.

Un scriitor adevărat n-are cum să nu râdă, chiar actul scrierii este anticanonic sau nu e deloc, scrisul după tipare e moartea firescului, loc de pelerinaj doar pentru autorii de raftul al doilea și pentru veleitari. Că „România literară” a publicat o listă cu poeți „canonici” e o tentativă de a-și revitaliza prestigiul pierdut, o manifestare a unei puteri iluzorii. Urez celor de acolo sănătate, dar chiar nu dau doi bani pe ceea ce fac. N-am cum să-i respect și să-i prețuiesc după nemerniciile pe care și le-au înscris în cont în ultimii ani. Revista e o mortăciune formolizată, numai de aceea nu pute.

Referitor la listă - sunt poeți ok în ea, în afară de Ion Horea și Alexandru Philippide, care sunt niște autori de necitit. În ceea ce privește viitorul, cu modificarea sau nu a „canonicilor”, discuția mă preocupă prea puțin, spre deloc. Mă interesează dacă o să se citească poezie și peste 100 de ani. Iar aici nu am combustie suficientă pentru optimism.

ANCELIN ROSETI

„În România, dacă toţi cei care fac topuri ar face-o cuplaţi la detectorul de minciuni, acest aparat ar sări în aer!”

1. O, nici pe departe comentarea listei nu poate fi un sacrilegiu! Ce „sacrilegii” ar mai

fi de săvârşit într-o societate în care absolut totul, până şi răul, a fost dus în derizoriu – şi asta chiar cu sprijinul perseverent al foarte multor „vârfuri”, dintr-un domeniu sau altul, care aveau datoria, dacă nu profesională, cel puţin morală, de a împiedica acest lucru. De mrejele acestei deriziuni cu vervă pandemică nu putea scăpa tocmai costeliva literatură. La noi se născocesc adâncuri, se visează piscuri, se triază deşertăciuni, se dreg himere, se resuscitează fantome, se negociază lucruri care nu îngăduie tratative ş.a.m.d. România e mai mult decât o ţară, e un spectacol unic în lume, iar românul e inepuizabil. Aşa-zisa „listă canonică”, lansată cu pretenţia de pocnet autoritar de bici, nu poate fi altceva, în esenţa sa funcţională, decât o dovadă în plus a acestui delir naţional. Ea nu reglează viţa axiologică, nu gresează turnanta literară, nu sporeşte clipa şi nu fecundează nimic.

Altfel, fireşte, putem s-o digerăm ca pe o glumă bună. Mai ales că domnul Nicolae Manolescu, care este un tip simpatic, cu simţul umorului şi chiar al absurdului, prin această farsă nu a dorit, în fond, decât să bage băţul prin gardul scriitorimii, s-o ţină-n suspans, să-i înteţească rumorile, să-i aţâţe orgoliile, să stârnească discuţii, intrigi, comentarii. Are mult umor, adesea, ce-i drept, macabru, şi asta din pricina cinismului său care-i forţează limitele. Glumeşte, nu trebuie luat în serios... Aflat într-un permanent proces de „autorevizuire”, după criterii eoliene, dumnealui „glumeşte” încontinuu, de prin 1962. Iată doar câteva dintre „glume”:

„Literatura realist-socialistă este, prin natura ei, o literatură a valorilor etice, surprinzând mutaţiile profunde, determinate în conştiinţă de ideea socialismului... Înzestraţi cu conştiinţa ştiinţifică a realităţii, scriitorii noştri reflectă cu perspicacitate desăvârşirea făuririi construcţiei noi, socialiste, reflectă chipul omului nou, constructor al societăţii viitorului. Acesta este în primul rând muncitorul comunist. E o mare cucerire a literaturii noastre contemporane zugrăvirea acestui erou al revoluţiei.” *(Nicolae Manolescu, ,,Înnoire”, „Contemporanul”, nr. 34/24 august 1962)*

„Devotamentul şi eroismul acestor tineri, născuţi şi crescuţi după Eliberare, educaţi în spiritul moralei comuniste, trebuie să facă obiectul unor opere pe măsura cerinţelor epocii noastre.” *(Nicolae Manolescu, „Tinerii muncitori în creaţia literară contemporană”, ,,Contemporanul”, nr. 18/14 mai 1962).*

„Factorul hotărâtor al revoluţionării literaturii noastre este Partidul, chiar numai pentru faptul că avangarda marxist-leninistă a clasei noastre muncitoare e arhitectul structural al prefacerii sociale şi politice, al unei noi realităţi, al unui nou tip uman, mult mai evoluat, care pune scriitorilor probleme noi, mult mai complicate... Întregul nostru front scriitoricesc a înţeles că literaturii noastre îi revine – aşa cum spunea tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej la Conferinţa pe ţară a scriitorilor, în cuvântarea din 24.I.1962 – misiunea de mare răspundere de a contribui prin toată forţa ei de înrâurire la formarea şi dezvoltarea conştiinţei socialiste, la formarea omului nou, a moralei socialiste.” *(Nicolae Manolescu, „Literatura română de azi”, „Contemporanul” nr. 34/21 august 1964*).

Aşadar, putem comenta, fără teama comiterii vreunei impietăţi – atât „glumele”, cât şi autorii lor nu au, în genere, nici consistenţă şi nici dimensiuni sacre.

2. E de ajuns să priveşti lista „canonicilor” pentru a-ţi da seama că juraţii nu sunt de acelaşi calibru, nu aparţin aceleiaşi ligi valorice (şi nici morale, fireşte). Interesant ar fi de aflat pe cine anume a ridicat în „canon” fiecare jurat în parte – se pare că unii dintre ei şi-au depăşit cu mult atribuţiunile, având în vedere faptul că, în largul listei, întâlneşti chiar şi veleitari canonici.

Ochiul de „rând” s-ar fi aşteptat, probabil, să întâlnească pe banca juraţilor, alături de criticii literari Eugen Negrici, Ion Pop, Al. Cistelecan, Mircea Mihăieş, Gabriel Dimisianu, Irina Petraş, Livius Ciocârlie, şi pe Gheorghe Grigurcu, Mircea Martin, Adrian Dinu Rachieru, Ion Simuţ, Adriana Babeţi, Alexandru Călinescu etc., însă cum dl Manolescu nu este un critic literar de rând, ci însuşi „patronul” literaturii române, iată că rămân secretizate şi criteriile care au stat la temelia alcătuirii juriului, şi cele cu care au operat juraţii, şi raţiunile sale academice.

Şi fiindcă veni vorba de jurii, să nu uităm că domnia sa este şi preşedintele juriului care acordă Premiul Naţional de Poezie Mihai Eminescu, la Botoşani. În anul 2010, Editura Paralela 45, în colecţia „Poeţi laureaţi ai Premiului Naţional de Poezie Mihai Eminescu”, a scos, la comandă, câte o antologie fiecărui laureat. Pe coperta a IV-a a cărţilor, Nicolae Manolescu semna următorul text:

„Iată o colecţie absolut necesară! Care nu are decât un singur cusur: e, prin forţa lucrurilor, incompletă. Cel de al douăzecilea poet, deocamdată necunoscut, îşi aşteaptă rândul. Sper ca acest premiu să aibă viaţă lungă.”

Poetul „necunoscut”, care „îşi aştepta rândul” şi care abia în ianuarie 2011 avea să fie premiat, era Dinu Flămând – fireşte, un poet onorabil, nimic de zis. Însă, „prin forţa lucrurilor”, fiind „deocamdată necunoscut”, i s-a scos antologia din 2010 – devenind, astfel, laureat înainte de a fi. (Discuţiile din presă au dus, se pare, la retragerea tirajului – din acea colecţie, apărută în 2010, „Stive de tăcere” este singura carte de negăsit, pe internet.) Cu alte cuvinte, dl Nicolae Manolescu a demonstrat, pentru a înlătura orice dubiu, că este o adevărată ecuaţie carnală, cu multe necunoscute, plin ochi de surprize, care, graţie anvergurii sale „mesianice”, poate schimba, prin forţa gândului, atât ordinea, cât şi înfăţişarea lucrurilor. Aceste aruncări în toiul absurdului aduc la căpiere chiar şi cele mai dârze busole.

Pentru a fi o autoritate critică, trebuie, înainte de toate, să fii o autoritate morală – altminteri nu poţi fi credibil, chiar dacă eşti dotat cu antene estetice foarte ascuţite (ceea ce, în domeniul poeziei, nu cred că e cazul d-lui Manolescu). Asta ca să nu mai vorbim de acei erijaţi în critici literari, cărora le lipsesc cu desăvârşire: părerologii, sau „vociferatorii”, cum îi numea Benedetto Croce, în „Poezia”, pe acei care nu percep un text/autor nici ca bun, nici ca rău, ci „repetă cuvintele altora, ori vorbesc într-o doară pentru a-şi da aere de oameni inteligenţi şi învăţaţi şi a-şi arăta cu ostentaţie entuziasmul sau dispreţul. De aceea ei nu reprezintă un dezacord în sfera sensibilităţii, ci sunt doar vociferatori; se ştie din experienţa cotidiană cât de mare este ponderea lor în imperiul pălăvrăgelii, unde bâlciul deşertăciunilor se deschide cu poezia şi celelalte arte, precum cu filosofia, politica şi câte altele.”

Ce însemnătate pot avea, de pildă, opiniile descărnate ale d-lui Alex Ştefănescu, care spunea despre Gellu Naum, când acesta era încă în viaţă: „(...) un poet înzestrat cu o excepţională forţă reformatoare, un poet strălucit, care face din cuvinte edificii fluide şi proteice, adevărate fântâni arteziene ale sensului. Tocmai în momentul când credeam că, în materie de poezie, nimic nu se mai poate inventa, acest poet ne spulberă blazarea şi ne cheamă la o nouă viaţă a poeziei (...). El nu este un «avangardist de altădată», ci un poet aflat mereu în

avangarda poeziei. În prezenţa lui Gellu Naum un tânăr de azi poate părea demodat (...)", iar, după moartea maestrului, într-un interviu dat, cu prilejul apariţiei „Istoriei" sale: „Gellu Naum este considerat un mare poet, candidat la premiul Nobel, pe care eu îl consider nul ca poet"? Tot domnia sa, mai recent, într-o emisiune tv, spunea că în literatura germană nu există poet de valoarea lui Eminescu. Or, nu poţi identifica valorile unei literaturi cu „vociferatori", ca să rămânem la terminologia croceană – mai ales când ei sunt şi de mâna a treia, strânşi de prin bătătura casei.

În România, dacă toţi acei care aduc elogii, înalţă encomioane, scriu cronici literare, fac topuri, instaurează liste, decid premii, hotărăsc merite etc. ar face-o cuplaţi la detectorul de minciuni, în cazul imensei lor majorităţi, acest aparat ar sări în aer, ar exploda!

3. Lucian Blaga spunea despre Ştefan Augustin Doinaş, pe vremea când acesta era cenaclist, că nu are talent, însă îi place de el că „inventează mituri". Astăzi, îi întâlnim pe amândoi ca fiind „canonici" – probabil că Blaga nu prea se pricepea la poezie şi, în genere, la nimic. Să nu se înţeleagă cumva că îi neg valoarea lui Doinaş, ci sunt doar uşor didactic – lucru pentru care îmi cer iertare, de altfel –, încercând, în cele ce urmează, să-mi justific/explic poziţia.

Se confundă adesea dexteritatea cu talentul. În vreme ce dexteritatea (care poate fi atât nativă, cât şi dobândită), în stadiul ei primar, nu e decât o simplă exhibare a formei rudimentare, crude, talentul (care nu poate fi decât nativ) aduce odată cu el originalitatea, prospeţimea, expresivitatea, stilul, imaginaţia, viziunea, spontaneitatea (adică metafora revelată, cum o numea Blaga). Toate acestea le au – evident, la intensităţi şi în grade diferite – doar poeţii născuţi. Ele sunt sesizate, digerate şi apreciate numai de acei cu antene estetice ascuţite şi de criticii literari autentici, cu papile literare nobile, educate. Fiecare poet autentic se regăseşte în propriul stil, este recognoscibil, fiindcă are amprentă stilistică (cu tot ce presupune aceasta), cum ar spune Leo Spitzer. *Poeta nascitur, orator fit*, avertizau latinii. De partea cealaltă avem poeţii făcuţi, care sunt reci şi lipsiţi de originalitate; ei nu creează, ci întocmesc poezii, elaborează; ei nu au viziune, ci imită sau amalgamează viziuni; ei nu au imaginaţie artistică, ci sunt livreşti (fireşte, discuţia e lungă).

Literatura universală are mulţi mari poeţi/scriitori, care, prin forţa lucrurilor, au influenţat literaturile mici, le-au format vârfurile de anvergură restrânsă, naţională, însă nu are şi tot atât de multe „personalităţi înnoitoare", cum le numea cineva, adică genii reformatoare, care aveau să influenţeze întreaga literatură a lumii. Or, tocmai aceste genii au schimbat, în dinamica lor evolutivă, de-a lungul istoriei, chipul literaturii – au recalibrat-o, au reinventat-o, i-au imprimat direcţii, i-au condimentat limba, i-au ranforsat discursul, i-au armonizat limitele şi i-au reconciliat frontierele interioare: Homer, Joyce, Dante, Proust, Rimbaud, Shakespeare, Gongora, Lautréamont, Whitman, Rilke, Goethe, Marquez, Saint John Perse, T.S. Eliot, Dostoievski, Rabelais, Kafka, Borges, Cortazar, Nietzsche, Baudelaire etc. Pentru ca, de pildă, scriitorimea să poată opera, astăzi, cu ceea ce numeşte teoria literară metaforă paralogică sau alogică, monolog interior, listă estetică, catahreză, experienţă ermetică, witz etc., a fost nevoie de scriitori de rangul celor înşiraţi, la întâmplare, mai sus. Scriitorilor de acest gen, din punctul meu de vedere, li se pot aplica etichete canonice. Or, din această perspectivă, deocamdată, eu nu ştiu despre absolut niciun scriitor român să fi ajuns pe un astfel de piedestal, ba nici măcar pe raftul marilor scriitori ai literaturii universale.

În aceşti parametri, deci, înţeleg/accept eu „canonul literar" – altminteri acest concept foarte vag, chiar lax, dacă vreţi, suportând multe unghiuri de abordare, tolerând o multitudine de criterii, aplicate capricios de acei care trudesc inutil la închegarea lui, devine inoperant.

O simplă listă, fără destinatar, iscată cu pretenţia stupidă de a pune ordine în lucruri.

4. După cum am spus mai sus, din punctul meu de vedere, literatura română nu ţine în ea scriitori canonici, însă are, fireşte, mari scriitori ai spaţiului strict românesc – cu blânde şi discrete excepţii, bineînţeles, luând în lunetă avangarda. Unii dintre ei, fie clasici, fie contemporani, sunt fixaţi în această listă, însă tot în ea sunt aduşi şi îngrămădiţi (de cine anume şi cu ce scop?!), atât din rândul morţilor, cât şi din cel al viilor, poeţi de rând, fără fastuoase galoane valorice, poeţi ieftini, de întâlnit pe toate drumurile, pluguşorişti (versificatori, textieri), grafomani şi veleitari – asta dacă ar fi să plivim taxonomic lista –, adică infanterie şi plevuşcă. Eterogenitatea valorică a acestei liste este de-a dreptul ilară. Oare ce tâmple nătânge şi ce stupide gusturi estetice vor fi împins în listă, cu elan axiologic, o asemenea faună?

Observ, apoi, că absolut toţi laureaţii Premiului Eminescu sunt cuprinşi în această listă (inclusiv Gabriel Chifu), însă nu şi poetul Cristian Simionescu, scăpat subit printre degete de o mână „autorevizuitoare" (pe nominalizatul Vasile Vlad nici nu mai are rost să-l luăm în discuţie). De unde putem trage concluzia că dl Manolescu, în calitate de critic literar şi de dumnezeu al literaturii, este la acelaşi prag valoric cu arhanghelul său, pe care îl susţine şi-l promovează, „indemnizatul meritoriu" şi absolut „canonicul" Gabriel Chifu, un adevărat „clasic" în viaţă.

Ce poeţi nu merită să figureze în ea, mă întrebaţi? Eu cred că tocmai poeţii valoroşi ar trebui scoşi din această listă şi imediat „canonizaţi" veleitarii, grafomanii şi impostorii membri ai Uniunii Scriitorilor (existenţi într-un procent de peste 80), cât şi alte nulităţi simpatizate de Uniune sau de alte instituţii culturale, cum ar fi ICR-ul, bunăoară. În felul acesta „canonica listă", prin scoaterea gunoaielor la suprafaţă, ar deveni funcţională, având şi „andrisant", şi scop – românii şi-ar afla „valorile" care trăiesc pe spinarea lor, „consolidându-le", din bani publici, şi încă foarte mulţi, identitatea culturală.

Nici nu-i de mirare că, nicăieri în lume, ba chiar nici în ţară, literatura română nu-i luată în seamă, nu are cititori – nimeni nu dă doi bani pe ea.

5. Orice cultură mică are, cred eu, mari complexe de inferioritate, însă nu neapărat şi mari orgolii. Românii, în genere şi în mod paradoxal, deşi nu agreează valorile, centrifugându-le, fără recurs, la periferia domeniului în cauză, au atât viciul săvârşirii listei/topului, din pricini de iluzii dumnezeieşti, hotărâtoare, autoritare, omnisciente, cât şi orgoliul colegialităţii valorice, orgoliul proximităţii superioare – bovarizează confortabil, ştiindu-se cocoţaţi în liste „alături de"; se simt rezolvaţi axiologic ştiindu-se „vecini de bloc cu" ş.a.m.d. Am spus, mai devreme, România e un spectacol, nu e o ţară.

Lumea literară românească este doldora de închipuiţi, de „clasici" în viaţă şi de genii calpe. Literatura română este o literatură de cumetrie şi de obedienţă, funcţionând după criteriul „eu zic de tine, tu, de mine", fiindcă la mijloc sunt banii statului – „criteriul" nu e nou, e lansat de tinerii romantici francezi, în scop de promovare, întrebând unii de

alții în librării, lăudându-se unii pe alții în cronici, pentru a-și vinde cărțile; dar, spre deosebire de scriitorimea contemporană românească, aceia erau și talentați, scriitori adevărați, și nici nu dădeau târcoale banului public.

Românii au „harul" de a grăbi timpul, fiind capabili să traverseze eternitatea peste noapte. Astfel, în cazul scriitorilor, se culcă, seara, debutanți și, dimineața, se trezesc „clasici" – lumea literară, prin sforile ei neobosite, le oferă toate „condițiile". Criteriile estetice, criteriile valorice au fost definitiv înlăturate, și aduse în locul lor gașca, sinecura, gregaritatea, sforile, pilele, criterii politice etc. Scriitor valoros nu mai e cel valoros, ci acel care spune despre „noi" că suntem valoroși. Mare nu mai e cel mare, ci acel de care „avem" nevoie. În literatura română „geniile" se schimbă de la o zi la alta, în funcție de cum bate vântul schimbării, de cum se schimbă șefii prin care se ajunge, într-un fel sau altul, mai mult sau mai puțin, la banii statului. Fiecare șef vine cu „geniile" sale – firește, el însuși fiind un „geniu"; pe/cu banii statului poți deveni orice.

Eu cred că generația 2000 mai întâi s-a „autocanonizat" și abia pe urmă a debutat ca o generație de tineri „clasici" în viață. Peste 20 de ani, când odată cu cititorul (astăzi, numai în stadiu de piesă rară) va dispărea și noțiunea de cititor, se vor „reautocanoniza", citindu-și unii altora numele de pe listă – un mod de a fi propria ta posteritate.

Întreb într-o doară, chit că nu cred în generații, în creația de haită, în arta făcută cu turma: știți cumva și de existența vreunei generații 2010 și, de-acum, în pregătire, de ițirea generației 2020? Cei care, mai ieri, anihilau „vechiul", crezându-se buricul nou al pământului, suspendând astfel posteritatea marilor spirite, odată „învechindu-se", s-au „autorevizuit" pentru a nu fi anihilați? Asta ar trebui să spună mult atât despre starea literaturii contemporane, cât și despre „dumnezeii" ei diriguitori.

6. Literatura română este o literatură mimetică, restantă, o literatură cu chip hepatic, care nu a reușit să-și depășească hotarele propriei spiritualități. Scos din joc banul public, în jurul căruia se dau silitor târcoale, fiind, în realitate, singura miză „culturală" (acesta a dus la malformații estetice și, implicit, axiologice, născând o mafie a literaturii/culturii), s-a terminat și cu literatura, și cu topurile, și cu orgoliile literare. Iar dacă la asta mai adăugam și faptul că cca. 80% dintre români sunt analfabeți (53% analfabeți funcțional și cca. 30% analfabeți absolut), avem tabloul complet al societății românești. O literatură „de succes", însă fără cititori. Ba, mai mult decât atât, nici măcar scriitorii între ei nu se citesc. Toți scriu, nimeni nu citește nimic. Or, actul creației artistice al cărui final se izbește de absența receptorului este, fără deosebire, un act mort. Cu toate acestea, scriitorul român își trăiește, la intensitate maximă, starea paradoxală. De ce? Fiindcă „gloria" scriitorului român se produce în afara operei sale: „geniul" său creator e conjurația, valoarea sa e clica, iar „succesul" său e banul public. Scriitori de „succes" (în cazul unora chiar „internațional", grație ICR-ului, instituție sinecuristă), în absența desăvârșită a cititorilor. Iată ce minuni dumnezeiești poate face banul public. În aceste condiții, pe cine mai interesează valoarea, talentul, receptarea critică, numărul cititorilor, succesul la public? „Marii" scriitori și „marii" critici ai literaturii române contemporane sunt marii sforari ai ei. Acest lucru se poate observa, cu ochiul liber, chiar și în coregrafia scriitorimii obediente și gregare, care nu îndrăznește să le treacă pe dinainte, considerându-i șefi în a căror putere își pune speranța „măririi", a „clasicizării în viață", a „canonizării". Cei mai mulți dintre scriitori, imensa lor majoritate, nu sunt deranjați, în realitate, de neregulile din lumea literară, ci fiecare e nemulțumit că nu e parte beneficiară a lor.

Așadar, nu văd care ar fi scopul acestor liste și cui anume se adresează. Ce au ele a regla? Ce au ele a spori? Vorba lui W. Whitman, nu poți avea un mare poet, fără să ai un public mare, adică un receptor rafinat, un receptor priceput, și nu unul care se lasă mișcat de liste și topuri „coordonate" de închipuiți dumnezei rătăciți prin propriile mofturi.

Mie unulia nu-mi seduc busola nici listele, nici topurile, nici premiile, nici encomioanele și nici „meritele". În calitate de cititor, fiecare este atât de mare cât îi permit eu să fie de mare. Nici mai mult, nici mai puțin.

Din nefericire, lumea literară, ca întreaga societate românească, de altfel, nu trebuie luată în serios, ci în tragic.

NICOLAE SILADE

„Acea listă canonică nu e nici mai bună, nici mai proastă decât altele care se întocmesc anual"

1. În loc să las lucrurile să curgă firesc, aproape în fiecare zi îmi făceam o listă cu treburi care nu suportau amânare și, culmea!, fie uitam lista acasă, fie nu găseam timp să le rezolv pe toate. Așa am ajuns să detest listele. Iar asta din „România literară" nu face excepție, din punctul meu de vedere. Pentru unii dintre cei cuprinși acolo, mi se pare un fel de „Listă a lui Schindler". Oricum, nimeni nu merge în librării, în biblioteci sau pe internet cu lista asta după el.

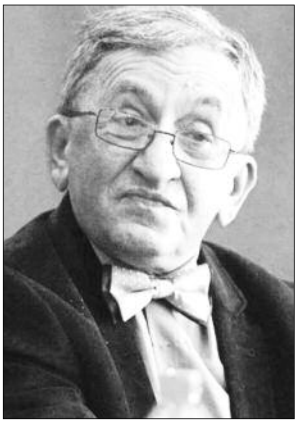
2. Matematic, cred că ar fi fost mai corect ca 100 de critici literari să propună 100 de poeți sau, și mai corect, 1000 de critici să-și dea cu părerea despre 100 de poeți. Și tot n-ar fi fost atinsă doza maximă de obiectivitate. În ceea ce mă privește, cum spunea cineva, eu cred că în lume sunt 100 de poeți mari, în România sunt 10, iar dintre aceștia 10 cel mai mare sunt eu. Altfel, la ce bun să mai scriu? Doar să îngroș lista celor necuprinși în listă?

3. Cum spuneam cândva, într-un dialog pe facebook cu regretatul Emil Brumaru, „poet bețiv" mi se pare un pleonasm, pentru că poetul, prin natura lui, nu cred că poate fi altfel. Și mă gândeam atunci la Virgil Mazilescu, la Nichita Stănescu, ca să dau doar două exemple. La fel acum, „poet canonic" mi se pare tot un pleonasm, pentru că poetul este poet și atât. Și, ca să o spun pe cea dreaptă, „poet canonic" sună foarte urât în ureche. Nu credeți?

4. Această listă canonică mi se pare un fel de listare la bursă. Mâine, cotațiile vor fi altele. Dacă Eminescu nu mai este „digerat" de generațiile „degenerate" de azi, cum credeți că va fi un „poet" dintre cei o sută care nu se ridică nici măcar până la genunchii lui? Un model de listă ar fi putut să fie „Panorama poeziei universale contemporane", de A.E. Baconsky, cu prezentare și exemplificare, nu doar o înșiruire de nume pe care trebuie să le ai mereu în față ca să nu le uiți.

5. Nu cred că cineva poate pune stăpânire pe literatura română, nici acum, nici peste 20, 200 sau 2000 de ani, iar pe literatura română n-o interesează deloc listele astea. Este prea prinsă în angrenajul marilor literaturi ale lumii, ca să se mai preocupe de aberațiile din ograda proprie. Vezi festivalurile internaționale de la noi și de aiurea. Așa că, nu voi zice ca Nichita Stănescu, că „limba română e patria mea", ci îl voi parafraza pe Flaubert: „La littérature roumaine c'est moi!"

6. Consumul excesiv de critică dăunează grav literaturii. Acea listă canonică nu e nici mai bună, nici mai proastă decât altele care se întocmesc anual sau decât topurile *New York Times*. E o simplă listă și trebuie tratată ca atare.

CHRISTIAN CRĂCIUN

„«Mai bun» nu se poate aplica la un sondaj"

1. Sigur că e legitim, nu e nimic „indiscutabil" în spațiul culturii. E binevenit și fertil pentru oxigenul cultural. Cred că de aceea a și fost pornită ideea, spre a crea emulația discuțiilor. Spre binele tuturor. Și al celor din listă, și al celor rămași afară, și al criticilor, și al poeților!

2. Vreți deci „evaluarea evaluatorilor". *Cui prodest?* Sigur că nu-s toți de aceeași valoare, cum nici poeții din listă nu sunt. Dar cine are șublerul să-i măsoare? Tocmai diferența valorilor face interesul. Mi-ar fi plăcut, ce-i drept, un „juriu" mult mai extins. Dar sunt sigur că lista nu ar fi diferit până la urmă în mod semnificativ. Valorile s-au cernut suficient. Să observ, venind spre prezent, că la noi se scrie foarte multă poezie. Surprinzător de multă, raportat la numărul de cititori. Din care multă proastă, multă mediocră, banală, și multă foarte bună (mai multă decât ne vine a crede). E un fenomen cât se poate de firesc, după legea numerelor mari. Eu nu sunt critic de poezie, chiar mă feresc, dar apreciez că este nevoie de o critică de poezie severă și aplicată la text, care să facă ordine ierarhică în această producție abundentă. Și o observație de detaliu: la Ioan Alexandru este trecut în paranteză numele „vechi", Ion. Oare de ce? Regula este să ortografiem numele așa cum și-l alege autorul. Așa facem cu Mateiu Caragiale. Sau cu G. Călinescu. Specificarea celor două nume ascunde, de fapt, o judecată de valoare, o diferențiere între cei doi Alexandru. Chestiune care nu are ce căuta într-o anchetă de acest tip.

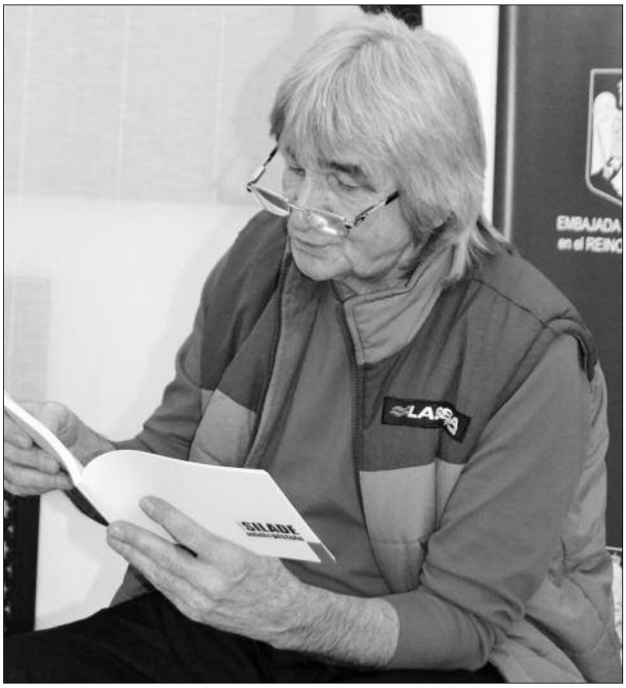
3. În sensul cel mai pedestru, poet canonic înseamnă poet predat în școală. Or, poezia a dispărut aproape complet din școală. Știu bine ce spun. Se vorbește aici - prost - despre câțiva poeți, dar nu despre poezie. Sigur că, în sens larg, aproape toți cei amintiți ar trebui incluși în programă. Pentru ca un absolvent de bacalaureat să aibă perspectiva *fenomenului poetic* în ansamblul său, ca parte a fenomenului cultural general. Sigur că sunt, de-a lungul istoriei literare, poeți care *instaurează* un canon (Eminescu, Arghezi, Nichita, Cărtărescu, de exemplu) și alții care-l *consolidează* și nuanțează sau îl anticipează pe cel următor. Găsim toate exemplele în listă. Și asta este foarte bine. Pe mine mă supără nu lista, ci cât de puțin se scrie despre mulți din această listă, poeți absolut remarcabili. Vă propun să urmărim când se va da la bacalaureat, de exemplu, un eseu de tipul: *Comparați poeticile lui Mircea Ivănescu și Nichita Stănescu*. Atunci abia o astfel de listă ar avea un caracter peremptoriu. Până atunci, își păstrează nota ludic provocatoare și e suficient dacă o citim astfel. Dar nu cred să mai trăim vreunul dintre cei care am răspuns la această anchetă până să vedem o asemenea abordare...

4. Vă dau un singur exemplu care este un nume mult prea mare ca biata mea observație să-l afecteze: G. Călinescu. Criticul este, desigur, genial (locul comun e de rigoare într-o anchetă), dar poezia lui e doar un exercițiu de îndemânare, fără importanță istorică sau estetică. De ce n-am recunoaște asta în deplină seninătate? (P.S. După ce am scris acest răspuns, am citit nr. 8 din *Cafeneaua* și observ cu bucurie că mai sunt și alții de părerea mea. O bună întâlnire!). De adăugat... simt că vreți să sporesc lista cu poeți debutați spre ultima perioadă. Haideți să dau două nume: George Precup (debut 1992), ultimele două volume, *Aferim* (2014) și *Culoarea coniacului tânăr* (2019) sunt printre cele mai solide, mai bine articulate, din poezia ultimilor ani. Și Mircea Dinu (debut 1996), complet necunoscut, pentru că refuză prezența în presă, s-a retras rimbaldian din poezie, ultimul volum, masiv, peste 400 de pagini, apărut în 2009, *Mildendo, capitala Liliputului,* topind într-un *The Waste Land* precedentele sale trei volume, într-o experiență poetică insolită. Lista (*orice* listă, ăsta e farmecul ei!) rămâne deschisă!

5. „Vor pune stăpânire" sună ca un rapt! Un fel de răpirea sabinelor. *Sigur*, lista va semăna cel puțin 80%; va diferi poate, firesc, în partea ei ultimă. E un proces natural. Observ optimismul întrebării dvs. Eu mă tot întreb dacă va mai exista poezie românească în acest interval. Sunt câțiva poeți debutați în ultimul deceniu care merită cu siguranță acest premiu (observ că acest clasament este privit de unii astfel, când el nu înseamnă literalmente decât o simplă enumerare, nu e un indice de valoare). Dar din ei unii vor dispărea înainte de a-și da adevărata măsură, alții se vor călugări, unii vor da la iveală volume excepționale, alții vor involua, unii vor renunța la poezie, alții vor deveni banali după primul volum – excepțional! – ș.a.m.d. Asupra acestor meandre nu noi avem, din fericire, controlul.

6. „Mai bun" nu se poate aplica la un sondaj. El este o medie și doar un indicator, mai degrabă despre cei care răspund la el, decât despre temă. Dacă am fi avut lista criticului X sau a criticului Y, am fi putut discuta la nesfârșit de ce este prezent poetul alfa, și nu poetul beta. Dar așa, avem un simplu top, fragil ca orice top, fără nicio valoare euristică. Din fericire, poezia rămâne și ne salvează...

Nicolae SILADE

„Dă-mi, Doamne, o mică tutungerie,
un bar sau orice altceva,
numai nu această nesuferită meserie de poet
unde trebuie să-ţi storci creierii întruna”
(după Ezra Pound)

unu

poate că totul începe cu o dimineaţă romantică după un film romantic cu câinii romantici ai lui roberto bolaño când în vis

te gândeşti să ţii un jurnal despre propriul tău vis deschizi ochii şi vezi că totul există şi vii peste această existenţă de peste această existenţă poate de aici bucuria celor ce te întâmpină poate de aici plânsul celui ce vine aici pentru a pleca dincolo

ar fi prea simplu să spui că vii dintr-o dragoste mare dintr-un vis de dragoste dar poate că aşa este şi aşa este după ce ai văzut acel powerpoint de la nasa şi te simţi ca un pixel într-o nesfârşită hologramă şi întreg sistemul solar e un pixel faţă de alte sisteme solare galaxii roiuri de galaxii superroiuri quasari vorbim de ani-lumină în lumina anilor vedem ce nu e nu vedem

ce este poate că totul e doar o poveste poate că vii de mult mai de departe de mult mai de deasupra trebuie să ţii un jurnal trebuie să vezi ce nu se vede trebuie să ieşi din ape şi să mergi pe apă apa este elementul esenţial aici scrie asta scrie în jurnalul tău cei de aici vor un viitor ce nu vine au un trecut ce nu trece în timp ce prezentul se prezintă continuu şi spune

totdeauna prezent poate că totul începe cu prezentul în care vii şi e un miracol venirea celui viu între vii o minune plecarea celui viu dintre morţi poate că moartea nici nu există dumnezeiască e însă rămânerea prezenţa permanentă în prezent scrie asta scrie în jurnalul tău scrie despre cina romantică a părinţilor tăi despre dragostea de după şi dimineaţa asta romantică

doi

în vremea aceea aveam vârsta lui isus şi studiam ca isus universul întreg toate legile lui toate religiile lumii până la mine până la „eu sunt religia mea” nu într-un templu nu într-o biserică ci într-o cameră de 4 pe 4 cu obloanele trase şi un bec de 100 totdeauna aprins nu ştiai când e zi când e noapte poate că nu era nici noapte nici zi doar lumina aceea venind de la kant

de la moise de la domnul beam cafea în neştire şi fumam ca un turc făceam drumul îndărăt spre facerea lumii până la eva până la adam până la pământul acela pustiu şi gol şi până la întunericul acela în care duhul lui dumnezeu se mişca pe deasupra apelor în vremea aceea elytis luase premiul nobel şi john lennon fusese asasinat ascultam john lennon şi citeam

elytis şi prin norul de fum din camera mea făceam drumul îndărăt spre facerea lumii tot mai singur dureros de singur şi lumea nefăcută în jur doar un noian de ape şi peste ape doar întunericul doar duhul lui dumnezeu atunci l-am înţeles pe dumnezeu atunci am înţeles singurătatea eram înaintea unui episod psihotic discordant la treizeci de kile de trup eşti tot un suflet şi-un

spirit simţi cum creierul arde şi luminează şi normal după sute de litri de inka nechezol şi ness zeci de baxuri de carpaţi fără havana sau mărăşeşti doctorii din lumea aceea nefăcută mi-au dat plegomazin clordelazin şi mi-au spus „trebuie să ne ajuţi şi tu/ noi nu putem face nimic” atunci m-am gândit serios la facere la facerea lumii eram chiar la facerea lumii şi chiar am făcut-o

trei

am văzut-o venind ca într-un vis treide avea o rochie luuuungă și albă cum au miresele când merg la altar mie îmi crescuse o barbă mare și albă cum avea zamolxe pe kogaion și era atât de frumoasă că frumusețea însăși pălea când o vedeam venind și venea și venea și încă mai vine și-acum când mă trezesc îmi fac o cafea aprind o țigară și prin norii de fum o văd tot pe ea

de parcă ar fi afrodita regina din saba sau marilyn monroe dar nu e nici afrodita nici regina din saba nici marilyn monroe nu e seamănă totuși cu fecioara maria dar mai mult seamănă fecioara maria cu ea și nu are nume pentru că toate numele sunt în numele ei și nu are vârstă pentru că toate vârstele sunt grație ei și tinerețea fără bătrânețe și viața fără de moarte da o văd

venind și mă bucur că vine pentru că vine întotdeauna și nu vine oricum vine dintr-o dragoste mare și dintr-un miracol postum o văd și mă bucur că o pot vedea așa cum vezi un răsărit de soare un izvor în munți nemărginita mare ea e mereu înainte dar

și înapoia mea cum sunt visul și amintirea și această nesfârșită hologramă în care universul întreg e un pixel într-o mulțime de

versuri scrise doar despre ea pare un vis treide și chiar e un vis în care realul se-animă dar mă trezesc din nou și mă trezesc direct în lumină cu această umbră a mea însoțită de umbra ei anonimă mai aprind o țigară îmi mai fac o cafea și prin norii de fum o văd iarăși cum vine din sine prin sine pentru sine [nu e nimic fără ea dar nici ea fără mine] ce să vă mai spun despre ea

patru

nu reușeam să-mi revin după concertul the skywalkers de la english pub unde robert șerban și tudor șerban au lansat volumul tata eu glumesc serios era într-o sâmbătă într-un 30 de martie cu o zi înainte ca nichita stănescu să sfârșească cu sine la fel cum a început fără să-l vestească vreo aură / fără să-l urmeze vreo coadă de cometă [ei aură ce aură nicio aură sau cometă

ce cometă nicio cometă - ca să zic și eu cum spune moldoveanul rachetzul magician cu peste două milioane de vizualizări pe youtube] nu reușeam să-mi revin spuneam și în drum spre casă fredonam mercy de duffy ca un orfeu fermecat de propria lui muzică ca un tudor gheorghe după valțul rozelor dar după zaraza sau nabucco de verdi cu nana mouskouri îmi venea să trec

pe roșu la semafor era ora pământului era beznă în oraș în lume în univers și singura lumină erai tu iubirea mea notează asta singura lumină iubirea fredonam george baker selection una paloma blanca și sfârșitul nu-i aici ține minte sfârșitul nu-i aici nu nu-i aici nici bob dylan nici florian pittiș rătăceam pe străzi cu gheorghe dinică și fredonam întruna sunt vagabondul vieții mele

da muzica te face mai bun mai frumos mai viu și dimineața la răsăritul soarelui când te trezește viața nu poți să nu cânți non je ne regrette rien cu edith piaf și milord nu poți să treci peste simon & garfunkel the sound of silence și el condor pasa chiar dacă la știri se anunță că talibanii mai revendică un atentat iar europa s-a scufundat în islam precum atlantida și fără coran

cinci

după colocviul revistelor din sala ferdinand a primăriei arad unde manolescu a vorbit despre adevăratul eminescu poet și jurnalist ca mine ca tine despre soarta literaturii române în comparație cu alte literaturi cu nimic mai prejos și nimic mai presus am ajuns la concluzia că trebuie să ne vedem de treabă de evaluări & aprecieri ocupe-se posteritatea *care este și mai dreaptă*

după ce m-am pozat cu domnica pop în sala ferdinand a primăriei arad iar poza a apărut imediat pe facebook în timp real cum se spune adunând mii de laicuri plus gelozia colegilor mei am plecat la timișoara să le duc actualitatea literară celor ce vor să rămână în actualitatea literară la cărturești esotera cartea de nisip am oprit la iulius mall să mâncăm ne-a fost greu să alegem

între bella italia el burrito subway wasabi sushi bar ne-am decis pentru un mix la chang cheng food în jurul nostru o femeie cu copilul în cărucior se tot foia de colo colo urmărind tăvițele adunate în elevatorul de tăvițe se repezea din când în când și lua câte-o pâinică sau câte-o bucățică de carne pe care le învelea într-o pungută de plastic nevastă-mea a urmărit-o îndeaproape

până când i s-a oprit mâncarea în gât am plecat de acolo cu noduri în gât seara am ajuns acasă am adormit cu greu a doua zi am plecat la herculane ne-am cazat la golden spirit pe malul cernei care de această dată

curgea invers până și cocoșii cântau acum pe celălalt mal doar elisa făcea baloane de săpun ca altădată și se minuna și se bucura cum se sparg ele într-un pixel

șase

ai putea să-mi explici cum se naște splendoarea cum se formează norul ce urcă printre blocurile în ruină pe crestele munților din jur cum se fac auzite la cinci dimineața mulțimile de păsări din mulțimea de păduri ai putea să-mi explici chiar și inefabilul cântec al lor concertul lor de nota zece ai putea să-mi explici cum se face ziuă după ultima zi pe pământ dar prefer bucuria

de a admira splendoarea de a trăi încă viu această minune vie când plouă peste cele șapte izvoare peste băile venera peste râul ce curge în neștire prin valea milenară a cernei nota zece apelor sacre ad aquas herculi sacras nota zece lui hercules lui asclepios hygeea și lui severianus întemeietorul nota zece lui marcus aurelius pius împărătesei sisi și împăratului franz iosef

dar trei comuniștilor postcomuniștilor celor care ruinează omul și îi lasă ruinele la vedere ai putea să-mi explici ce să-mi explici mărirea și decăderea imperiului roman mărirea și decăderea austro-ungariei dar mie îmi plac la nebunie acești munți vârfurile lor peste care se așează norii să se odihnească valul miresmelor de sulf și izvorul neptun și termele romane și băile imperiale

puterea vindecătoarei ape & puterea vindecătoare a luminii firescul tuturor lucrurilor în spatele cărora se află mereu o minune ce să-mi explici cum se ruinează lucrările omului și cum se renovează spre a se ruina din nou sau cum învăluie iedera hoteluri străvechi traian decebal sau apollo e frumos versay*-ul dar nimic nu întrece în splendoare și măreție arhitectura muntelui nins

* Hotelul Versay**** din centrul istoric al stațiunii Băile Herculane, monument istoric, renovat în 2019

șapte

în ziua aceea soarele nu s-a mai văzut răsărind de după careul de blocuri din jur îl știam însă acolo dimpreună cu luna venus mercur și restul planetelor niște pixeli într-o nesfârșire pixelată altfel de unde lumina aceea de zi în care vezi ca prin ceață da era ceață deasă în jur dar lumina ochilor te ajută să vezi lumina lumina aceea care-l luminează pe orice om care vine în lume

și prin ceața aceea am văzut turtureaua streptopelia turtur cum se așează pe balustrada balconului și se uită la mine se uită prin mine ca și cum ar vrea să-mi transmită mesajul că pământul e foarte aproape aproape în noi și noi în pământ și după o călătorie prin ape pe sub peste ape trebuie să-ți scoți încălțămintea din picioare pentru că locul pe care calci este sfânt da da

pământul e sfânt altfel cum să dea verdeață iarbă cu sămânță și pomi roditori cum să rodească după soiul lor toate semințele îngropate vedeam ca prin ceață era ceață deasă în jur stăteam pe balcon și sorbeam din cafeaua de dimineață da după patru zeci de zile de ploaie după patruzeci de nopți stăteam pe balcon și fumam ca un marinar la timonă lângă sticla goală de rom

stăteam pe balcon și vorbeam de unul singur vorbeam de unul ca un prelat în amvon apoi turtureaua a zburat ceața s-a risipit și s-a făcut dimineață cu adevărat dimineață prima dimineață pe pământ ai zice chiar o nouă viață în care lucrurile au și un alt înțeles și chiar o viață a lor da încă o dată da da pentru lumină da pentru viață da pentru tot ce există în nesfârșirea pixelată

opt

locuiesc într-un careu de blocuri nelocuite cu o vilă impunătoare în centru și o mică biserică lângă + trei platani bătrâni & înalți mai înalți decât viața un careu de blocuri comuniste peste care își lasă amprenta capitalismul blocuri ca niște cutii de chibrituri ca niște racle și nimeni nu intră și nimeni nu iese aș putea spune că locuiesc în împărăția cerurilor dar *împărăția cerurilor este*

înlăuntrul nostru și *dacă nu vom fi ca niște copilași cu niciun chip nu vom intra în ea* dar asta e o altă poveste una de spus pe întuneric iar întunericul este la ordinea zilei aici și când se arată soarele și îi scoate unul câte unul din case ai zice că apar din nimic iată-l pe șoferul de la unu cum pășește flegmatic spre locul de muncă iată-l și pe veterinarul grăbit cu trusa lui verde din

piele de bivol iată-l și pe mecanicul auto aruncând la tomberon piese vechi de la cinci iese ioana cu bichonul maltez la scara b a apărut la fereastră o

doamnă care nu îndrăzneşte să iasă dar chiriaşul de la patru iată-l tot cu ochelari john lennon porneşte în trombă spre locul de muncă mai nou aşa i se spune infernului şi după o linişte ca de sfârşit de lume încep să cânte păsările

încep să bată clopotele se anunţă o zi caniculară dar e o zi de sărbătoare sfinţii petru şi pavel bătrâna doamnă păşeşte încet spre fântână să ia apă vie încet încet ies toţi pleacă toţi în toate direcţiile ca o risipire a nimicului în nimic fiecare cu umbra lui prin lumea umbrelor neumbrite până spre seară când pe cerul înstelat cu pixeli vine luna şi-i trimite din nou pe toţi la culcare

nouă

„Temeliile mele în munţi/ Şi popoarele poartă munţii pe umerii lor" (Odysseas Elytis)

să te trezeşti dimineaţa la poalele muntelui într-un hotel cu toate ferestrele deschise cu toate uşile deschise să îţi bei cafeaua dallmayr pe terasă cafeaua de ieri pe terasa de ieri când încep să cânte păsările ca pe vremea romanilor să orăcăie brotăceii ca pe vremea lui cezar când soarele răsare peste grand hotel minerva peste afrodita resort & spa şi diana ca un nou miracol

să te trezeşti dimineaţa la poalele muntelui după ce ai dormit toată noaptea somnul celor duşi demult să asculţi murmuirea de taină a cernei ce curge de-a dreptul din cer să te speli pe faţă pe ochi la izvorul neptun şi norul de sulf să te-nvăluie blând ca o îmbrăţişare de mamă după un vis urât să te scalzi din nou în cele şapte izvoare ca şi cum l-ai contrazice pe bătrânul heraclit

să te trezeşti dimineaţa cu munţii în faţă ca şi cum te-ai trezi dintr-un vis nesfârşit ca şi cum te-ai trezi într-o lume care a apus demult într-o lume care nu s-a născut şi tu să fii lumea care începe să fie în anul o mie trei mii zece mii lumea celor o mie de ani o mie de ani ca o singură zi ziua în care te trezeşti dimineaţa şi începi să fii aşa cum începe viaţa viaţa celor pururea vii

să te trezeşti dimineaţa cu munţii în faţă şi munţii să fie temelia ta şi toate zeiţele în jurul tău athena artemis demetra hygeea şi hera hemera şi nyx şi toţi zeii într-un singur zeu atotputernicul dumnezeu care în marea lui milă şi în marea lui bunătate ne trezeşte dimineaţă de dimineaţă la poalele muntelui cu munţii în faţă într-o nouă viaţă într-o nouă viaţă într-o nouă viaţă nouă

zece

când te aşezi şi începi să cugeţi precum gânditorul de la hamangia şi cugetând începi să exişti cum zice descartes şi existând îţi dai seama că ai un avans faţă de lucrurile care nu gândesc cum avea şi sorescu pe vremea când îşi scria drumul numai ce auzi cocoşii cântând în grădina vilei din buşteni la ora cinci dimineaţa când pe deasupra trece avionul bucureşti - paris luminat

de primele raze ale soarelui şi un nor luminat de primele raze ale soarelui învăluie crucea eroilor de pe muntele caraiman cea mai înaltă cruce din lume amplasată pe un vârf de munte [cf. guinness world records] o priveşti îndelung de după coama unei case brâncoveneşti şi te gândeşti la luptele de pe valea prahovei din primul război mondial te gândeşti la cei 30.000 de ostaşi

români care şi-au dat viaţa pentru patrie patria în care tu eşti liber să exişti să gândeşti când cei ce o vând pentru un pumn de dolari nu se gândesc deloc la tine când oamenii politici nu mai sunt oameni şi politicile omului uită de om şi vezi umbra norului cum se-ntinde peste brazii crescând de-a dreptul din piatră asta e imaginea vieţii biruitoare şi trăieşti cu gândul la eternitate la

eternitatea gândului cuvântului care se face trup şi spirit şi se-nsufleţeşte când te gândeşti la cele trecătoare la marea trecere a lui blaga la marea trecere a lui moise prin marea roşie din eternitatea de ieri în eternitatea de azi te gândeşti la hyperionul lui eminescu la acele lucruri invizibile precum vântul ce bate tot mai tare şi alungă norul şi îţi arată iarăşi crucea de pe caraiman

unsprezece

între ceea ce vezi şi ceea ce este e un zid transparent precum sticla dincolo de care zboară pescăruşii peste nesfârşita mare e o transparenţă opacă pentru cei ce n-au trăit ca şi tine calvarul golgotei inexistenţa tuturor existenţelor n-au văzut asemenea ţie şirul zilelor nesfârşindu-se într-o zi fără sfârşit sau răsăritul înroşind un apus înstelat sau apusul răsărind în gânduri când te

priveşti în oglindă şi vezi nu un chip ci un val în care vuieşte marea şi în loc de ţărm vezi o stâncă şi un brad într-o pădure de salcâmi şi un cireş înflorit pe sub care se hârjonesc fraţii lui nică apetrei îl vezi pe nică apetrei o vezi pe cătălina şi pe hyperion îl vezi ca să nu

mai vorbim de vântul ce alungă norii de pe cerul tău și-ți arată soarele celălalt focul ce arde fără să se mistuie

dar haide să vorbim pe limba noastră dacă vezi că între ceea ce vezi și ceea ce este e un zid transparent precum sticla dacă vezi un elicopter survolând plaja de la mamaia costinești eforie să știi că dumnezeu la fel survolează lumea și se face că nu vede ceea ce nu poți vedea dar nu trece cu vederea când vede că nu vrei să vezi când vede că nu vrei să crezi e o problemă

de vedere aici e o problemă de credință dacă între ceea ce vezi și ceea ce crezi că vezi nu vezi că e el doar el care face totul posibil vizibil cum sunt pescărușii ce zboară peste nesfârșita mare cum e marea nemărginindu-se în noi cei care am pornit pe mări precum ulysse în homer în james joyce precum ghilgameș în căutarea lui enkidu a nemuririi în cealaltă împărăție a morții

doisprezece

„Căci a Ta este Împărăţia
Căci a Ta este
Viaţa este"
(T. S. Eliot / Oamenii găunoşi)

țipetele pescărușilor la ora șapte dimineața când te întorci cu fața spre răsărit și răsăritul își întoarce înspre tine fața și briza mării ca un dar ca o binecuvântare și lumina ca o minune ce naște minuni și ziua ce crește în intensitate și iluminatul public încă activ zborul unui avion ce survolează imensitatea și huruitul trenului ce părăsește gara plin de nostalgia celor ce pleacă

în echilibru cu exaltarea celor ce vin la mare în mare pe mare în vila portocalie lângă care se frunzărește un palmier solitar

în această împărăție a mării în această mare împărăție lenevim șapte zile din șapte în așteptarea împăratului în așteptarea apusului a unui nou răsărit lenevim șapte zile din șapte deslușind semnele vremii și vremurile de muuultă vreme însemnate

când telefoanele inteligente ne mint vederea ne-nșeală și înțelepciunea vine prin credință după un lung sacrificiu de sine dar între viața de zi cu zi și viața adevărată e viața celor duși de mult e infernul lui dante purgatoriul și paradisul și în toate peste

toate e dragostea atotstăpânitoare dragostea atotvindecătoare iubirea care mișcă sori și stele și între ele această împărăție

a mării această mare împărăție unde lenevim șapte zile din șapte nicio zi mai mult nicio zi mai puțin în așteptarea împăratului care vine din noi prin noi și pentru noi cei duși de mult din lumea celor duși de mult în lumea celor care vin și pleacă și rămân cum rămâne cuvântul în cuvânt și piatra în piatră pe o stâncă deasupra căreia tu mereu te înalți din eternitate în eternitate

treisprezece

când totul se reduce la un pixel dintr-o imagine care îți stăruie în memorie dincolo de memoria timpului când se face liniște în jurul tău și liniștea aceea te cuprinde intră în tine și te liniștește și e ca o întoarcere în sine după ce ai rătăcit precum ulyse pe toate mările lumii și te întorci acasă și acasa nu mai e acasă ce mai poți să spui ce mai poți să faci când toate au fost făcute

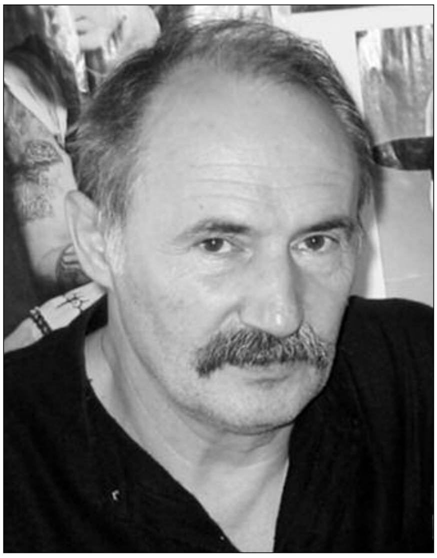
și desfăcute și totul se face din nou stai singur cu o bere în față și bei și tot bei în timp ce penelopa ta se iubește cu dușmanii tăi cu prietenii tăi fumezi o țigară de foi ca și cum ar fi ultima țigară ca și cum ai învăța din nou să trăiești să mori să învii dar trăiești din nou aceeași viață ca și cum ar fi altă viață adevărata viață ca și cum ar fi o minune pe care abia acum o înțelegi și

după patruzeci de zile de potop după patruzeci de zile în pustiu realizezi că ești viu încă viu și că a fi viu e o minune dar cine să-și amintească de tine de aventurile tale pe mare când tu ești amintirea tuturor și numai tu îți amintești de toți când marea acoperă totul și cerul acoperă marea și deasupra ești tu doar tu cel născut din sine prin sine pentru sine iar trecutul prezentul

viitorul sunt simple convenții umane cum spunea montale ce comedie umană divină ce dante ce joyce ce nietzsche dumnezeu are ultimul cuvânt în traducere asta înseamnă că el este da cel care este la urma urmei însă cine va călca pe urmele noastre și ce lăsăm în urmă când totul se reduce la un pixel dintr-o imagine care îți stăruie în memorie dincolo de memoria timpului

Virgil DIACONU

Biserica

Când eram copil, vorbeam cu Tine ca un copil.
Doamne, spuneam, mâine când vin la biserică
să-mi spui dacă îți plac pantofii mei noi...
Și acum, când am lăsat în urmă copilăria,
aprind lumânări și Te caut
în întunericul bisericii.
Sunt sigur că ești pe undeva, pe aici,
poate în spatele sfinților care se uită țintă
la mine,
poate în turla bisericii, poate în sfântul altar.
Dar nici în spatele sfinților nu pot să mă strecor,
nici în turlă să mă înalţ, nici în altar
nu am voie să intru,
deși eu miros a credință de sus și până jos...
Sunt sigur că ești pe undeva, pe aici,
mai ales atunci când lumânările se aprind
singure
și biserica pe care ai însămânțat-o
în pământul pietros
se umple de lumină.

Desigur, aici pot să uit o vreme de cele lumești,
și mă pot întoarce, în sfârșit, la mine.
La sufletul meu, tulburatul,
care rătăcește pe întinsuri
și nu știe unde să se oprească...

- Eu sunt singur și nu mă arăt în lume,
mi-a spus sfântul abia coborât din perete.
Noaptea mă plimb întotdeauna
printre trandafirii roșii,
care înconjură biserica;
ei sunt chiar sângele Domnului
înflorit printre straturi.
Străjerii nopții – păsările negre care stau
ca de piatră
în copacii de piatră – sunt cu ochii pe mine.
Cu ochii pe mine, pândindu-mi toate mișcările,
toate gândurile, care se aprind singure,
precum lumânările Domnului.
Păsările negre mă urmăresc toată noaptea,
deși eu miros a credință de sus și până jos,
din tălpi și până la steaua.

Nici Domnul nu se mai arată.
Cât e de mare, nu se arată!
Și totuși El este pe undeva, pe aici.
Știu asta pentru că lumânările se aprind
singure...

Și atunci, eu le împart repede între vii și morți,
cu frică să nu uit pe cineva, tocmai acum:
asta este pentru Fiul, pentru răstignitul, am spus,
pentru cel căruia nu îi mai aprinde nimeni
lumânări,
asta pentru femeia care îmi alină spaimele
noapte de noapte.
Iar astea sunt pentru cei care mi-au dăruit
numele lor bisericesc,
pentru toată viața de aici înainte
și pentru toată moartea.
Și astea sunt pentru Constantin,
spânzuratul de lună,
și pentru Gheorghe, stăpânul culorilor,
pe care inima l-a lăsat înainte de vreme.
Vezi, nici de data aceasta
nu mi-au ajuns lumânările!
Nici pentru vii, nici pentru morți,
care sunt mai mulți decât viii.

Sufletul meu arde în lumânările Tale,
în degetele Tale de ceară, Doamne,
pe care le aprinzi ca să ne luminezi calea.
Calea de aici și calea de dincolo,
în care trandafirii sângelui tău ne-au făcut
să credem.

Mângâietorule, ai grijă de noi,
fie că trăim cu sufletul pe pământ,
fie că trăim cu sufletul în cer, lângă Tine!

Sufletul meu arde în lumânările Tale.
Sufletul meu rătăcește pe întinsuri
și nu știe unde să se oprească...
Nici stelele, sus, nu mai știu nimic despre mine...

Călimănești, 20-21 august 2019

P.Y. CHIA
GÂNDIREA LUI QOHELETH

(urmare din numărul trecut)

I) R.N. WHYBRAY

În studiul său minuţios despre cele şapte pasaje legate de tema bucuriei, R.N. Whybray constată corect că aceste pasaje nu numai că „străbat cartea, alcătuind un fel de laitmotiv, ci devin tot mai importante de-a lungul cărţii". El observă în continuare, în legătură cu cele şapte pasaje, că ultimul (11:7-12:1a), cel mai elaborat dintre toate, adresat direct cititorului, introduce şi domină secţiunea finală. Apoi el îşi încheie studiul astfel:

1) Lucrurile bune pe care ni le-a dăruit Dumnezeu sunt destinate spre bucuria noastră, iar prin dăruirea lor, Dumnezeu şi-a arătat aprobarea acţiunilor noastre. A ne bucura de ele înseamnă, de fapt, a face voia Lui. 2) Trebuie să acceptăm că nu cunoaştem de fapt scopurile lui Dumnezeu şi motivele pentru care a permis existenţa răului în lume; şi trebuie să luăm viaţa aşa cum e şi să ne bucurăm de ce putem, deoarece: a) nu ne putem schimba soarta hărăzită de Dumnezeu; b) nu putem şti ce ne rezervă Dumnezeu; c) viaţa e scurtă, şi moartea inevitabilă. 3) Acceptarea că munca este o parte din soarta hărăzită nouă de Dumnezeu şi că bizuirea pe propriile eforturi este inutilă ne permite să descoperim bucurie până şi în munca noastră.

Concluzia lui Whybray se axează în mod semnificativ pe relaţia dintre Dumnezeu şi bucurie, subordonând toate subiectele conexe, precum munca, bogăţia, partea rezervată oamenilor şi roadele muncii, ideii de Dumnezeu, conducătorul suprem şi distant. Totuşi, o astfel de concentrare a interesului a scăpat poate din vedere unele detalii privind bucuria, aşa cum este prezentată în carte. Totodată, studiul lui Whybray nu a reuşit să stabilească conceptul bucuriei ca temă principală în cadrul structurii gândirii lui Qoheleth, cu excepţia observaţiei că concluzia de mai sus despre cele şapte pasaje dedicate bucuriei este „confirmată" în restul cărţii.

II) GRAHAM OGDEN (40) şi ALŢII (41)

În ultimul dintr-o serie de trei studii privind pericopele finale (9:17-10:20; 11:1-6; 11:7-12:8), Graham Ogden conchide în pericopa finală a cărţii (adică în pasajele 11:7-12:8) că acest procedeu stilistic (indicarea preliminară a temelor gemene ale pericopei) ne permite înţelegerea faptului că îndemnul la bucurie şi reflecţia simultană asupra viitorului inevitabil al omenirii, prin moarte, constituie într-adevăr tema centrală a cărţii. (*42*) Concluzia se bazează pe analiza relaţiei dintre temele gemene ale bucuriei şi amintirii în pasajul 11:7-12:8 şi apariţia lor în restul cărţii (5:17-19; 9:7-10, 15). Dar aceasta nu face decât să evidenţieze una din temele majore ale gândirii lui Qoheleth, mai degrabă, decât să prezinte rolul pe care îl joacă tema în structura gândirii lui Qoheleth. În loc să aprofundeze analiza relaţiei dintre temele gemene ale bucuriei şi amintirii şi expresia superlativă din pasajele 1:2 şi 12:8, Ogden îşi limitează studiile la procedeul stilistic al temelor gemene în aceste articole. De fapt, el are oarecari dificultăţi în a stabili relaţia reciprocă dintre teme, adică modul de relaţionare a temei „amintirii" cu „îndemnul de a ne bucura de viaţă". O astfel de identificare a temelor gemene ca procedeu stilistic major în cartea lui Qoheleth nu aduce nimic nou faţă de argumentele din teza lui J.A. Loader privind structura polară din gândirea lui Qohelet. Recunoaşterea unei perechi polare sau a unei opoziţii binare, precum înţeleptul şi nebunul, nu constituie o noutate în studiul literaturii sapienţiale, însă este mai semnificativ şi mai dificil să recunoşti relaţia dintre o astfel de pereche de contraste în cadrul gândirii lui Qoheleth.

În recentul său comentariu, Ogden identifică teza lui Qoheleth că „viaţa subordonată lui Dumnezeu trebuie acceptată şi trăită cu toate misterele sale", iar el consideră acest gând ca sfatul pozitiv despre modul în care trebuie să trăieşti într-o societate măcinată de atâtea enigme (hebel) (*43*). El susţine că întrebarea programatică despre hebel şi răspunsul negativ sunt esenţiale în gândirea lui Qoheleth, adică îndemnul de a ne bucura de viaţă.

Conceptul bucuriei la Qoheleth (44)

Acum, să analizăm pasajele despre bucurie din cartea lui Qoheleth. La Qoheleth, conceptul bucuriei, aşa cum se va demonstra, nu contrazice conceptul de hebel, ci mai degrabă ele se susţin reciproc, apărând drept cele două concepte din cadrul structurii gândirii lui Qoheleth. Analiza următoare va încerca să arate că acest concept al bucuriei este fundamental în cadrul structurii gândirii sale şi că bucuria şi hebel există în paralel, fiind complementare.

La Qoheleth, conceptul bucuriei constă din patru elemente diferite, dar interconectate: 1) sursa bucuriei; 2) absenţa bucuriei; 3) îndemnul la bucurie; 4) avertismentul faţă de cei care se bucură. În fiecare pasaj despre bucurie sunt prezente unul sau mai multe elemente.

1) Sursa bucuriei. De unde vine bucuria? Evident, pentru Qoheleth, bucuria vine, în primul rând,

de la Dumnezeu, ca un dar pentru oameni; Dumnezeu este sursa principală de bucurie pentru oameni (5:18). Acest concept poate fi observat în aproape toate pasajele despre bucurie (cu excepția pasajelor 2:10 și 3:22), care se termină direct sau conțin ideea că bucuria vieții este un dar de la Dumnezeu sau că Dumnezeu dăruiește bucuria omenirii (2:14b, 25; 3:13b; 5:17b, 18, 19; 8:16; 9:7, 0).

Dar ce anume și cum dăruiește Dumnezeu? Dumnezeu dăruiește bucurie sub forma „avuției, bunătăților și vazei" (6, 2) ca roade ale muncii, împreună cu capacitatea de a ne bucura de ele. Totuși, există situații când Dumnezeu nu oferă capacitatea de a ne bucura de roadele muncii noastre, chiar și după ce ne-a dăruit aceste roade (6:2). Când se întâmplă acest lucru, nu numai că situația este considerată absurdă (7:7), ci și persoana implicată este văzută ca lipsită de bucurie și că nu e mai bună decât „fătul lepădat" (6:3). Ca binefăcător divin, Dumnezeu are toate drepturile să-și impună voința supremă prin care oamenii sunt priviți ca receptori pasivi. Acest lucru este evident mai ales în pasajul 7:13, 14, în care oamenilor li se spune să accepte pericolele vieții, căci „vremea și întâmplarea îi poartă pe toți" (9:11) - traducere Gala Galaction.

Conceptul de Dumnezeu ca binefăcător este subliniat și mai mult prin antropologia lui Qoheleth, în care ființele umane au un sfârșit, astfel că ele „nu pot să descurce lucrarea pe care a făcut-o Dumnezeu" (3:11; 7:14:24; 27-29; 8:17;//8:9; 9:1-10, 12; 10:14; 15; 11:2, 5, 6). Oamenii depind doar de Dumnezeu ca sursă principală de bucurie. Cum Dumnezeu are puterea să dăruiască sau nu (6:2), conform cu voința sa divină - iar oamenii nu au niciun cuvânt de spus în această privință -, ei devin receptorii pasivi ai bucuriei.

Dar oare bucuria provine doar de la Dumnezeu, binefăcătorul activ către oameni, care sunt receptori pasivi? Mai există și alte mijloace de a obține și de a genera bucurie? Pentru a răspunde la aceste întrebări din perspectiva conceptului despre bucurie al lui Qoheleth, trebuie să știm ce înseamnă să spunem că bucuriile vieții sunt un dar de la Dumnezeu sau că Dumnezeu este sursa principală de bucurii ale vieții.

A spune că bucuria provine de la Dumnezeu ca dar pentru oameni înseamnă a recunoaște faptul că Dumnezeu este sursa primordială a bucuriei. Dar nu înseamnă că trebuie să cerem aprobarea de la Dumnezeu pentru a obține bucurii în viață. În pasajul 9:7, Qoheleth susține că atunci când oamenii se bucură de partea ce le-a fost rezervată, această bucurie este deja o dovadă că Dumnezeu a încuviințat și oferit darul de a ne bucura de viață. „Partea lor" este fie rezultatul imediat (adică bucuria muncii), fie urmarea sa (adică bogăție, onoare), generată de muncă. Acest pasaj prezintă totuși oarecare ambiguitate în relația dintre binefăcător și receptor. Bucurându-se de viață, oamenii au parte de încuviințarea lui Dumnezeu pentru acțiunile lor. Dar ce se întâmplă când cineva nu are parte de bucurii în viață? Înseamnă că Dumnezeu nu i-a făcut parte de bucurii? Este o posibilitate (2:26; 6:2), dar acest lucru poate fi cauzat și de lipsa de interes a cuiva față de bucurii (4:8: cf. 6:3, 6a). Prezența bucuriei în viața cuiva înseamnă că Dumnezeu i-a făcut parte de bucurie, dar reciproca nu este întotdeauna adevărată. Când oamenii nu au parte de bucurii în viață, acest lucru nu se întâmplă întotdeauna pentru că Dumnezeu nu le-a dăruit bucurii, ci absența bucuriei poate să fie generată chiar de către om. Absența bucuriei din gândirea lui Qoheleth va fi analizată după ce se va răspunde la o întrebare anterioară: sunt oamenii receptori pasivi de bucurii, având în vedere că Dumnezeu este sursa principală de bucurie a vieții? Răspunsul se găsește în două versete excepționale (2:10; 3:22). Cele două versete sunt excepționale deoarece ele menționează bucuria ca fiind posesiunea legitimă a unui om a cărui parte este generată de muncă, iar Dumnezeu nu este pomenit ca binefăcător: „căci inima mea s-a bucurat de toată osteneala mea, și aceasta a fost partea mea din toată strădania mea" (2:10); „căci ce-i rămâne omului din toată munca lui și din toată grija inimii lui, cu care s-a trudit sub soare?" (3:22) - traducere Gala Galaction.

Se spune că bucuria este rodul direct al muncii cuiva, partea sa. Deși partea generată de muncă se referă în general la rodul muncii cuiva, ca „avuția, bunătățile și marea vază", aici se referă la produsul secundar al muncii omului, și anume la bucurie, indiferent de produsele finite.

În plus, peste jumătate dintre pasajele despre bucurie sunt legate de activitate sau muncă (2:10, 24a; 3:13a; 22:5:17, 18; 8; 15-9, 9). În pasajul 8:15 se spune că veselia este asociată cu munca: „Și fie ca aceasta să-l însoțească pe lucrător în munca lui". Cine muncește are parte de bucurie. Aceasta îi conferă lucrătorului rolul activ de generator de bucurie. Există o relație directă slabă de „dăruire-primire" cu Dumnezeu, dar și una indirectă, când se constată că până și capacitatea de a munci vine tot de la Dumnezeu (5:18). Aceasta este bucuria muncii. Munca sau activitatea în sine generează bucurie, indiferent de roadele activității. A munci înseamnă a te bucura, a fi implicat într-o activitate înseamnă să te bucuri de viață. Sursa imediată a bucuriei este activitatea. Bucuria derivă, în primul rând, din activitatea umană, și nu de la Dumnezeu, bineînțeles, dacă nu se extinde ideea că Dumnezeu este cauza primordială a tuturor lucrurilor (așa cum sugerează pasajul 5:18).

Astfel, pentru Qoheleth, deși Dumnezeu poate fi considerat sursa primordială sau, mai exact, cauza primă a bucuriei, oamenii nu sunt întotdeauna considerați drept receptori pasivi ai bucuriei. Activitățile umane sunt sursele mai directe de bucurie, întrucât bucuria este produsă de munci și activități cotidiene. Este bucuria muncii sau a activității. Această idee este susținută și mai mult de pasajul 10:19, în care Qoheleth consideră „pâinea, vinul și argintul" drept sursă imediată de bucurie umană, și nu Dumnezeu. Astfel, în concepția lui Qoheleth, ideea că bucuria vine de la Dumnezeu ca un

dar nu exclude orice sursă imediată de bucurie în viaţă, ca munca, bogăţia sau mâncarea. Pasajul nu face decât să afirme că Dumnezeu este cauza primordială, sursa principală de bucurie şi este implicat activ în dăruirea sau nu a bucuriei în viaţa cuiva (6:2). Totuşi, dacă Dumnezeu este sursa primară de bucurie, iar activitatea umană sau bogăţia - sursa imediată a bucuriei, de ce atunci în viaţă nu există totdeauna bucurie? Sunt perioade când nu există bucurie, chiar dacă oamenii muncesc (4:8; 6:2; cf. 2:26). Aceasta ne conduce la absenţa bucuriei din gândirea lui Qoheleth.

2) Absenţa bucuriei

a) În gândirea lui Qoheleth există câteva motive ale absenţei bucuriei - indiferent dacă această absenţă este adevărată sau nu, în special într-o viaţă plină de activităţi.

În pasajul 2:26, pedepsirea divină a „păcătosului" este considerată un motiv de lipsă a bucuriei. „Păcătosului" îi este luată de către Dumnezeu posibilitatea de a se bucura de ceea ce a strâns. Dar cum persoana poate să se fi implicat deja în activităţi de „strângere şi acumulare", este posibil ca aceasta să fi avut deja parte de bucurie în chiar aceste activităţi. Astfel, poate că nu e oportun să considerăm situaţia ca o absenţă adevărată a bucuriei, decât în sens moral sau religios.

b) Situaţia menţionată în pasajul 6:2 şi următoarele pare să prezinte un caz real, în care omul n-a avut parte de bucurii într-o viaţă lungă. Motivul imediat nu ni se dezvăluie, exceptând sublinerea că Dumnezeu este cauza principală: „Dumnezeu nu-i îngăduie să se bucure". Dar cum „avuţia, bunătăţile şi marea vază" sunt dăruite omului de către Dumnezeu, se deduce că munca este implicată în culegerea acestor roade şi, astfel, probabil, bucuriile materiale au făcut deja parte din activităţile umane. Cum textul susţine însă explicit că această persoană n-a avut parte de bucurii în viaţă, se consideră că bucuriile chiar i-au lipsit. Astfel, este posibil ca, deşi munceşte, omul să nu aibă parte de bucurii. Trebuie să aleagă să se bucure la muncă.

c) În pasajul 4:8 este descrisă o situaţie în care lucrătorul este prea ocupat ca să se bucure de viaţă sau de muncă. Singurul motiv care ni se oferă pentru absenţa bucuriei este întrebarea retorică pe care lucrătorul n-o pune niciodată: „Pentru cine m-am trudit şi am lipsit sufletul meu de traiul cel bun?" Absenţa bucuriei din viaţa unui asemenea om poate fi atribuită lipsei interesului faţă de trăirea ei. Nici Dumnezeu, nici „partea sa de trudă" nu sunt responsabile pentru lipsa bucuriei dintr-o astfel de viaţă. Aceasta deschide o altă posibilitate în afară de b). În concepţia lui Qoheleth, bucuria lipseşte cu desăvârşire din viaţă dacă omului nu-i pasă deloc de bucuria vieţii. În cazul a), bucuria lipseşte doar în sens moral şi posibil spiritual. Oricum ar fi, lipsa bucuriei este de nedorit şi este privită de Qoheleth ca lucrul cel mai grav („boală grea") (6:2) care se poate întâmpla şi care trebuie evitat cu orice preţ. Aceasta îl face pe Qoheleth să sublinieze că este esenţial să optăm pentru bucuria vieţii.

3) Îndemnul la bucurie

Există două motive fundamentale, pe baza punctelor de mai sus - în special punctele 1) şi 2) -, care îl determină pe Qoheleth să insiste pe îndemnul de a ne bucura de viaţă. Primul, realitatea că bucuria poate fi absentă din viaţa cuiva (2:26, 4:8, 6:2 şi următoarele), ceea ce face o astfel de viaţă de nedorit, „o boală grea" şi „nu mai bună decât a unui făt nenăscut". Al doilea, a te bucura de viaţă înseamnă să faci voia Domnului (9:7). Dar mai există şi un al treilea motiv în gândirea lui Qoheleth pentru care trebuie neapărat să ne bucurăm de viaţă. El constă în legătura dintre bucurie şi amintire (5:18, 19:11:8 şi urm., cf. 9:10):

„Iată ceea ce am văzut eu că este bine şi că este frumos pentru om: să mănânce şi să bea şi să-şi vază bine de sine din tot lucrul cu care se trudeşte sub soare, în curgerea zilelor vieţii sale, pe care i le-a dăruit Dumnezeu, căci aceasta este toată partea sa".

„Şi orice om căruia Dumnezeu îi dă bogăţie şi bunătăţi şi îl îngăduieşte să mănânce din ele şi să-şi ia partea sa şi să se bucure de munca sa: acest dar este de la Dumnezeu".

„Fiindcă el nu se gândeşte prea mult la zilele vieţii sale, întrucât Dumnezeu îl ţine prins cu bucuria inimii lui" (traducere Gala Galaction).

În paragraful 5:17-18, Qoheleth afirmă că este bine ca omul să-şi afle bucurie în munca sa în toate zilele vieţii sale, căci aceasta este partea sa şi un dar de la Dumnezeu. Este neîndoielnic faptul că motivul pentru care omul nu-şi va aminti mare parte din zilele vieţii lui (5:19a) e pentru că viaţa sa este plină de bucurie, care vine de la Dumnezeu, ca fiind partea şi darul Său către om (5:17-18), şi că Dumnezeu „îl ţine prins cu bucuria inimii lui" (5:19b). Particula din pasajul 5:19b se traduce în general prin „deoarece" sau „pentru" (LXX, Vulgata, Luther, RSV, NIV, Barton, Crenshaw).

Traducere din limba engleză şi note de
Liana ALECU

NOTE

40) G.S. Ogden - *Qoheleth XI 7/XII 8: Qoheleth îndeamnă la bucurie şi reflecţie,* VT 34 (1984): 27-38; idem, Qoheleth, p 12-15.

41) Walter Kaiser Jr. *op. cit.*, cf. N. Lohfink, *op. cit.*, R.K. Johnston, *op.cit.*

42) G.S. Ogden - *Qoheleth XI 7-XII 8,* p. 38.

43) Graham Ogden, *op. cit.*, p. 14.

44) Cf. 2:1, 2, 10, 26; 3:12, 22; 4:16:5:18 (19), 19 (20); 7:4; 8:15; 9:7, 10; 10; 11:8, 9.

Cerul crepuscular sau despre ratarea paradisului. Alte însemnări despre poezia lui Virgil Diaconu

(fragmente)

Un autor cu un destin integrat irevocabil în corpusul memoriei active a literaturii noastre este Virgil Diaconu. La el, logica scrisului atinge statutul, îndeobşte asumat fără ezitare, de apărător consecvent al naturii operei literare de a fi produsul originalităţii şi al conştiinţei identitare, de a comunica lumii aceste însemne ale ontologicului arhetipal sub forma discursului liric, epic, dramatic. De a lua, deci, consecvent şi imperativ, atitudine făţişă pentru salvarea actului cultural autentic, parcă supus ameninţărilor dispariţiei, în fadul organic. În fapt, la Virgil Diaconu astfel de atitudini nu provin din jocul cinic al orgoliului personal, nu reprezintă nici *jemanfişism* de experiment existenţial, nici oportunism frenetic pe care să-l trădeze, când şi când, ruşinoase hiatusuri. Nu e o luptă continuă a poetului, prozatorului, cronicarului şi eseistului, un efort neîntrerupt şi nicidecum o agitaţie *en passant* care, eventual, să aducă noi cititori revistei pe care autorul nostru o conduce şi o editează la Piteşti.

Parcă pentru a ne arăta cum se poate îmbogăţi profilul unui scriitor, fără a-şi propune metamorfoze esenţiale, ci păstrându-şi nealterat crezul în valorile morale ale omului, volumul *Atelierul de fluturi* (Piteşti, Editura Tiparg, 2016, 112 p.) elimină din start ideea de cabală literară în percepţia celorlalţi (greşită) despre negatorul de serviciu încărcat de impulsuri ale nevoii de a schimba cu orice preţ şi de a-şi reprima, astfel, sentimentul meschinei marginalităţi. Dimpotrivă, *pour la bonne bouche*, e o carte conţinând, iarăşi, esenţe rare din creaţia autorului, o demonstraţie că întotdeauna poezia, proza, eseul sunt genuri ale literaturii validate în termeni inseparabili, justificând chiar diagrama formaţiei unui autor complet, motivat de argumentele propriei opere, un spirit activ care şi-a făurit din determinantele reflecţiei un mod aparte să se exprime asupra edificării viziunilor fecunde, asupra nevoii de examinare şi autoexaminare.

Prima secţiune, *Portret cu cireşul în braţe*, reataşează configurărilor mai vechi ale „fiinţei care scrie” (o variantă mai veche a cărţii, declară Virgil Diaconu, se numea *Calea parabolei*), relieful unei realităţi artistice, texte de o valoare intrinsecă, vechi sau noi, egale în motivarea unui plan estetic şi în proximităţile unui program. Decantarea stilistică nu e întotdeauna o soluţie („De bună seamă, Quijote înlocuieşte realul cu propria imagine despre real. (...) Eu însumi sunt cu totul întrecut de viziunile mele, calea pe care o urmez este aceea a himerei!”), dar în aceste veritabile proso-poeme, cum le-ar numi prietenul nostru, poetul, eseistul şi istoricul bănăţean Doru Ilana, metafora, lansată prin catapulta inspiraţiei, ratifică transcenderea realului şi formula unui idealism al magiilor viziunii poematice, acţionează deliberat, în regia eului auctorial. Un cer crepuscular pare a ultragia temperamentalul, dragostea însoţeşte evadările din spaţiul euclidian. Motivul prinţesei, una din temele acestui eu gregorian al proiecţiilor eonice, e o mimare, precum rostirea unei formule magice, a esotericului, însă evoluţiile de-atunci încoace (1974-1985) ale poetului nu evidenţiază poncife, nici nu parafrazează radical şi decisiv refuzul realităţii. Nu e nici măcar un enunţ al recluziunii. Dar sentimentalul subiectivează mirajul, un imagism obsedant e şi el însoţitor regresiunilor în timp, asistăm la o reprezentare faustică a lumii, hieraticul e senzaţia aceea proaspătă a reinstalării melancoliei:

„Astăzi mi-a căzut în braţe prinţesa
Prinţesa mea de liceu.
Astăzi mă amestec cu tine.
Mâinile mele sunt mâinile tale.
Copilăria mea plină ochi de cireşe
îţi pune ţie cireşe la urechi.

Noi locuim într-o floare de cireş, în îmbrăţişare.

Eu sunt un om vulnerabil:
rănile tale pe mine mă dor,
când îţi este frig, eu însumi tremur.

Eu sunt un om vulnerabil:
tu îmi oxigenezi zilele când rămân fără aer,
cuibul tău este în braţele mele.

Doamne, să nu-mi baţi la uşă,
pentru că tocmai acum prinţesa
dă iama prin cearşafurile mele,
prin stepa singurătăţii!
Pentru că tocmai acum ne facem de cap
prin cearşafurile proaspete ale dimineţii.”

(*Prinţesă*, p. 20)

Ionel BOTA

S-au întâmplat la Centrul Cultural Pitești

■ **1 octombrie:** Spectacolul literar-muzical-artistic sub genericul „Îți amintești, iubirea mea?”, susținut de Trupa de Teatru *Robertto*, cu prilejul Zilei Internaționale a Persoanelor Vârstnice. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **2 octombrie:** Proiectul cultural-educativ sub genericul „Autorul și cititorii săi”. Lansarea cărţii de proză „Prunele electrice”, de Dumitru Ungureanu. Organizatori: Centrul Cultural Pitești și Uniunea Scriitorilor din România – Filiala Pitești. Coordonator: prof. univ. dr. Nicolae Oprea, președintele Uniunii Scriitorilor din România – Filiala Pitești.

■ **3 octombrie:** Dezbaterea interactivă cu tema „Dansul energetic”, susținută de profesoara Laura Nițescu, în cadrul proiectului de dezvoltare personală „Viața merge înainte”, coordonat de poeta Simona Vasilescu.

■ **7 octombrie:** Prelegerea cu tema „Beneficii din natură, horticultură”, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Armonie și stil de viață”, susținut de promotorul cultural Adina Perianu. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **8 octombrie:** Proiectul cultural-educativ sub genericul „Scriitori greci contemporani”. Lectură publică din creația scriitorilor Vasilis Papadopoulos și Yorgos Seferis. Organizatori: Centrul Cultural Pitești și Uniunea Elenă din România-Filiala Pitești. Coordonator: prof. Nadia Anastasiadou.

■ **9 octombrie:** Dezbaterea interactivă cu tema „Dreptul la protecție împotriva violenței”, în cadrul proiectului „Și noi avem drepturi”. Organizatori: Centrul Cultural Pitești și Organizația „Salvați Copiii” - Filiala Argeș.

■ **13 octombrie:** Concursul de street dance „Total Battle 5”. Organizatori: Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești, și Clubul de Dans Total Dance. Locul desfășurării: Piața Primăriei Municipiului Pitești. Coordonatori: coregrafii Lisa Schieb și Alexandru Marin.

■ **14 octombrie:** Colocviul cu tema „O istorie a restaurantelor în Evul Mediu”, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma”. Organizator: Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” și redacția revistei-document *Restituiri Pitești*.

■ **16 octombrie:** Lansarea cărții de poezie „Poeme cu sufletul afară”, de George Baciu. Organizator: Centrul Cultural Pitești. Coordonator: poeta Denisa Popescu.

■ **17 octombrie:** Dezbaterea interactivă cu tema „Relații părinți-copii, relații între parteneri și relații cu banii”, susținută de psihologul Ștefan Ion, în cadrul proiectului de dezvoltare personală „Viața merge înainte”, coordonat de poeta Simona Vasilescu. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **18 octombrie:** Vernisajul expoziției de arhitectură sub genericul *Anuala de arhitectură Argeș-Prahova 2019*, cu tema „Onestitatea în Arhitectură”, realizată de arhitecți din județele Argeș și Prahova. Organizatori: Centrul Cultural Pitești, Filiala Teritorială Argeș și Filiala Teritorială Prahova a Ordinului Arhitecților din România. Coordonatori: arh. Alexandru Răuță și arh. Sorina Badea.

■ **21 octombrie:** Proiectul cultural-educativ sub genericul „Cultură și Credință în Societatea Contemporană”, cu tema „Toleranța într-o societate democratică, aspecte juridice și teologice”. Organizator: Centrul Cultural Pitești. Coordonator: conf. univ. dr. Marius Andreescu.

■ **22 octombrie:** Dezbaterea interactivă cu tema „Copii și părinți împreună cu provocările perioadei 0-6 ani” (partea a II-a), susținută de psihologul Natalia Drăgoescu, în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul „Personalitatea de la A la Z”. Organizator: Centrul Cultural Pitești. Coordonator: psiholog-clinician Camelia Dragomirescu.

■ **23 octombrie:** Cenaclul „Armonii Argeșene”. Organizatori: Centrul Cultural Pitești, Liga Scriitorilor Români-Filiala Argeș și redacția revistei „Cuvântul Argeșean”.

■ **26 octombrie:** Festivalul Național de Muzică Folk *TRIVALE FEST*, ediția a V-a. Organizatori: Primăria Municipiului Pitești și Consiliul Local Pitești, prin Centrul Cultural Pitești. Coordonator: cantautorul Tiberiu Hărăguș.

■ **29 octombrie:** Clubul literar-artistic „Mona Vâlceanu”. Lansarea cărții de călătorie „Australia de duminică”, de prof. Aurelia Corbeanu. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **30 octombrie:** Colocviul cu tema „Împărtășiri despre Iulia Hașdeu”. Invitată: conf. univ. dr. Crina Bocșan Decusară, președintele Asociației Culturale UNESCO Iulia Hașdeu București. Organizator: Centrul Cultural Pitești. Coordonator: prof. Monica Mihaela Minescu.

■ **31 octombrie:** Proiectul cultural-educativ, sub genericul „Confluențe literare”, avându-l invitat pe prof. univ. dr. Constantin Manea. Organizatori: Centrul Cultural Pitești și Fundația Literară Liviu Rebreanu.

APARIȚII EDITORIALE: Revista lunară de literatură *Cafeneaua literară* (nr. 10/2019), Revista lunară de cultură *Argeș* (nr. 10/2019), Publicația lunară *Informația Piteștenilor*.

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a **Primăriei municipiului Piteşti**

Fondată în ianuarie 2003

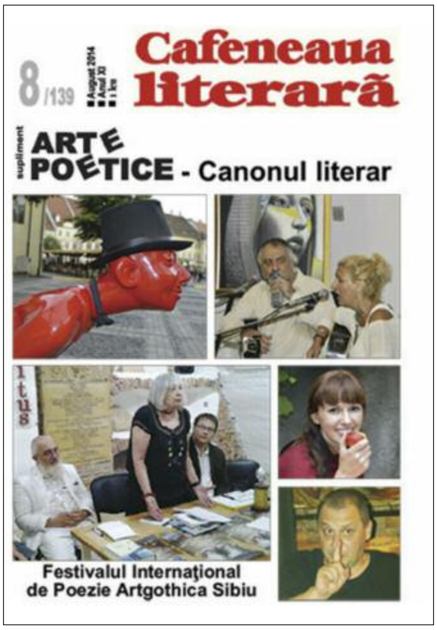
ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1, sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013, Piteşti
Tel./fax: 0248/216348

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256, Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Tiparul executat la S.C. Tiparg S.A., tel.: 0248/221.348, e-mail: office@tiparg.ro.

VICTORIA MILESCU

Cafenelei...

De la mine la Piteşti
Nu e departe când iubeşti,
Iar de mă-ndeamnă inima
O iau pe jos pentru-o cafea.

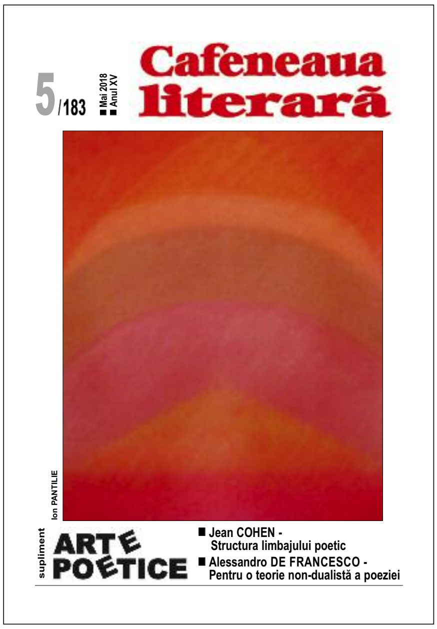
La *Cafeneaua* lui Virgil
Poţi bea o ceaşcă ori un kil
De poezie sau de proză,
Să ţi se pară viaţa roză!

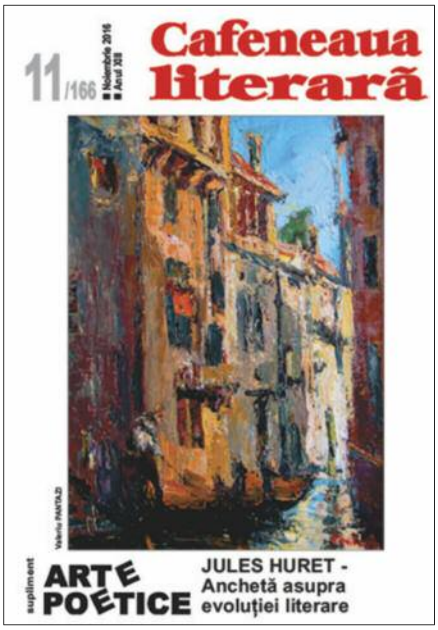
Poţi ronţăi un interviu,
O cronică livrată-n viu,
Şi să cunoşti fără regret
Câte-un canonic get-beget.

Aici vin vrăbii, vin şi fluturi
Să ne citească printre rânduri,
Iar la o masă mai retrasă
Stă o prinţesă preafrumoasă,
Eliberată-n mod subtil
Din vechea carte-a lui Virgil.

Cafeneaua literară este membră **APLER** şi **ARPE**.

Vizitaţi Cafeneaua literară la adresa www.centrul-cultural-pitesti.ro